

Marjo Hämäläinen

**Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta sekä
omakulttuurisuudesta Seinäjoella**

Opinnäytetyö

Syksy 2010

Sosiaali- ja Terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja Terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaali-alan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Hämäläinen Marjo

Työn nimi: Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta sekä omakulttuurisuudesta Seinäjoella

Ohjaaja: Siltakorpi Mirva

Vuosi: 2010

Sivumäärä: 83

Liitteiden lukumäärä: 2

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta sekä omakulttuurisuudesta Seinäjoella. Lähtökohtana opinnäytetyöhön oli, että jokaisella ihmisellä on oikeus omaan kulttuuriinsa. Opinnäytetyössä tutustuttiin, miten palvelujärjestelmässä on huomioitu omakulttuurisuus sekä millainen asema omalla kulttuurilla on maahanmuuttajien arjessa. Keskeisimpinä aihealueina teoreettisessa viitekehyksessä käsitellään maahanmuuttajuutta sekä kulttuuria niin käsitteenä kuin ilmiönä.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin. Tutkimushaastatteluisa käytettiin teemahaastattelua. Tutkimukseen osallistui kuusi seinäjokista maahanmuuttajaa. Palvelujärjestelmän selkiyttämiseksi palveluidentarjoajia haastatettiin sähköpostitse.

Tutkimustuloksina opinnäytetyöstä nousi esille, että kotoutuminen merkitsee maahanmuuttajille pääosin työn saantia, suomen kielen sekä yhteiskunnan normien oppimista. Maahanmuuttajat kuitenkin totesivat, että he ovat jääneet kovin yksin kotoutumisprosessinsa kanssa ja haluaisivatkin enemmän ohjausta, neuvontaa ja tiedottamista kotoututtamisprosessiin. Omakulttuurisuutta käsiteltäessä oman kulttuurin merkitys nousi esille etnisenä identiteettinä: kaikki totesivat oman maalaisuutensa säilyvän vaikka suomalaisuutta siihen sulautuisikin. Seinäjoelle toivottiin kansainvälisiä iltoja, jotta omaa kulttuuriaan voisi tuoda esille. Omakulttuuristen palveluiden tarvetta on Seinäjoella. Tutkimuksessa tuli esille, että palvelujärjestelmässä ei ole omakulttuurisia elementtejä, mutta myös se, että Seinäjoen palvelujärjestelmä maahanmuuttajille on rikkonainen. Palveluita on tämän vuoksi vaikea löytää.

Avainsanat: Maahanmuuttajuus, kotoutuminen, omakulttuurisuus, monikulttuurinen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social work
Degree programme: Degree Programme in Social work
Specialisation: Bachelor of social work

Author/s: Hämäläinen Marjo

Title of thesis: Immigrants experiences of integration and their own culture at Seinäjoki

Supervisor(s): Siltakorpi Mirva

Year: 2010 Number of pages: 83 Number of appendices: 2

The purpose of this thesis was to explain what kind of experiences immigrants have from integration and their own culture at Seinäjoki. The basis in this thesis was that every human kind has the right to practise their own culture. This thesis studies how immigrants' right to own culture is noticed in the service system and what kind of status their own culture has in immigrants' daily life. The main fields on theoretical framework are immigrants and culture as concept and phenomenon.

The thesis was conducted with methods of qualitative research. Interviews were conducted with the focused interview. Six immigrants from Seinäjoki took part on this research. To clarify the service system, the service providers were interviewed by e-mail.

The results show that the integration for the immigrants represents employment, learning the Finnish language and learning the norms of Finnish society. Immigrants described that they felt they were left alone with their integration process by the government. They described that they need more counselling, guidance and information. The meaning of own culture was described mainly as ethnic identity: everyone noted that the feeling of the citizen will stay as their own even if Finnish culture will assimilate to it. The immigrants wish international evenings to Seinäjoki then they could be more open with their own culture. At Seinäjoki there is need of services focused on immigrants own culture. This research shows that in the service system there aren't elements of the own culture but the research also shows that the service system at Seinäjoki is disintegrated. That is why the services for immigrants are hard to reach.

Keywords: immigrant, integration, own culture, multicultural

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	7
2 MAAHANMUUTTAJA KÄSITTEENÄ.....	9
2.1 Kuka on maahanmuuttaja.....	9
2.2 Pakolainen.....	10
2.3 Maahanmuuttajuus Etelä-Pohjanmaalla.....	11
2.4 Näkökulmia maahanmuuttopolitiikkaan.....	14
2.5 Suomen maahanmuuton ja vähemmistöryhmien historiaa.....	18
2.6 Suomalaisten maastamuutto.....	19
3 MAAHANMUUTTAJUUTEEN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ.....	21
3.1 Suomen hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma.....	21
3.2 Ulkomaalaislaki.....	23
3.3 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta sekä turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.....	23
3.4 Yhdenvertaisuuslaki.....	26
4 KULTTUURI MONIMUOTISENA KÄSITTEENÄ.....	28
4.1 Kulttuuri.....	28
4.2 Syrjintä omakulttuurisuuden haasteena.....	31
4.3 Monikulttuurisuus.....	32
4.4 Monietninen/monikulttuurinen yhteiskunta.....	34
4.5 Kulttuurisokki.....	35
4.6 Etnisyys.....	36
5 SEINÄJOEN PALVELUJÄRJESTELMÄ MAAHANMUUTTAJILLE.....	38
5.1 Seinäjoen kotouttamisohjelma.....	38
5.2 Sosiaalityön asema maahanmuuttajien palveluissa.....	39
5.3 Sosiaali- ja terveystoimen palvelut.....	40
5.4 Sivistyskeskus.....	41
5.5 Kirjastotoimi, kulttuuritoimi sekä kansalaisopisto.....	41
5.6 Seurakunnat.....	42

5.7 Järjestöt ja yhdistykset	43
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	45
6.1 Tutkimusmenetelmän valinta	46
6.2 Haastateltavien valinta	47
6.3 Haastattelujen toteutus	48
6.4 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti	49
6.5 Tutkimuksen eettisyys	50
7 TUTKIMUSTULOKSET	52
7.1 Kotoutuminen	52
7.1.1 Suomeen saapuminen	53
7.1.2 Avun saaminen	54
7.1.3 Työ ja suomen kieli	55
7.1.4 Kotoutuminen kokemuksena	55
7.2 Omakulttuurisuus	56
7.2.1 Juhlapyhät ja ruoka	56
7.2.2 Arvot	57
7.2.3 Kieli ja Tavat	58
7.2.4 Etninen identiteetti	59
7.2.5 Kulttuuriin sopeutuminen	59
7.3 Palvelujärjestelmä- asiakkaiden näkökulma	60
7.3.1 Yhteiskunnasta tiedottaminen	60
7.3.2 Oman kulttuurin toteuttaminen	61
7.4 Palvelujärjestelmä- asiantuntijoiden näkökulma	62
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	64
8.1 Ohjaus, neuvonta ja tiedottaminen kotoutumisen tärkeitä osa-alueita	64
8.2 Kotoutumisen tukeminen	66
8.3 Palvelujärjestelmä Seinäjoella	67
8.4 Omakulttuurisuus	68
8.5 Omakulttuurisuuden haasteita	69
8.6 Etninen identiteetti	70
POHDINTA	71
LÄHTEET	75

LIITTEET	81
Liite 1. Teemahaastattelun runko.....	81
Liite 2. Asiantuntija haastatteluiden vastauslomake.....	83

1 JOHDANTO

Suomessa asui 2008-2009 vuoden vaihteessa 143 256 ulkomaiden kansalaista. Näistä suurimmat ryhmät olivat venäläiset, virolaiset, ruotsalaiset, somalialaiset sekä kiinalaiset. Vuonna 2008 Suomeen saapui 4 035 turvapaikanhakijaa, joista 1 011 sai kielteisen päätöksen. Kunnat vastaanottivat yhteensä 2 170 pakolasta vuonna 2008. (Suomi lukuina 2009, 7.) Ulkomaalaiset eivät ole kuitenkaan jakautuneet tasaisesti Suomessa. He ovat keskittyneet tiettyihin kaupunkeihin, kuten Helsinkiin. Kaikkiaan pääkaupunkiseudulla asuu lähes puolet Suomen ulkomaalaisista. (Räty 2002, 37.)

Maahanmuuttajuus aiheena on ajankohtainen Suomessa niin kuin muuallakin maailmassa. Tulevaisuudessa suuret ikäluokat jäävät eläköityvät ja tästä aiheutuva työvoimapulaa on esitetty ratkaistavan mm. työperäisellä maahanmuutolla. Lisääntyvä maahanmuutto vaatii erityistä keskittymistä heidän erityistarpeisiinsa. Kotouttamiskysymyksiin on kiinnitettävä enemmän huomiota, jotta maahanmuuttajat saataisiin integroitua Suomen yhteiskuntaan. Toisaalta myös heidän ihmisoi-keutensa sekä yhdenvertaisuutensa olisi nähtävä osana kotoutumista, jonka vuoksi itse keskityn opinnäytetyössäni maahanmuuttajien omakulttuuriseen osaluueeseen.

Oman opinnäytetyöni aiheena on maahanmuuttajuus ja heidän omakulttuurisuutensa. Rajaan maahanmuuttajat koskemaan ns. alkuperäisiä maahanmuuttajia, jotka ovat tulleet Suomeen ensimmäisessä sukupolvessa. Omakulttuurisuudella tarkoitan sitä, miten maahanmuuttajat kykenevät toteuttamaan omaa kulttuuriaan Suomessa. Pyrin saamaan kokemuksellista tietoa siitä, millainen merkitys omalla kulttuurilla on maahanmuuttajille vieraassa ympäristössä. Kokevatko he, että on parempi mukautua uuteen kulttuuriin ja onko joitain kulttuuriin piirteitä, jotka he haluaisivat ehdottomasti säilyttää. Pyrin myös perehtymään minkälaisena proses- sina maahanmuuttajat kokevat kotoutumisen.

Aiheeni heräsi ajatuksesta, että jokaisella pitäisi olla oikeus omaan kulttuuriin huolimatta siitä, missä valtiossa he oleskelevat. Haastattelen maahanmuuttajia teemahaastattelua käyttäen nostaakseni esille kokemuksellista tietoa Seinäjoen palvelujärjestelmästä maahanmuuttajille. Sen vuoksi pyrin selvittämään kyseisen palvelujärjestelmän rakenteen. Pehdyn millaisia sosiaalipalveluita Seinäjoella tarjotaan. Selvitän, ovatko palvelut keskittyneet tiettyyn osa-alueeseen kuten esim. Suomen kulttuurin opettamiseen. Haluan saada tietoa, ovatko palvelut rakentuneet kokonaisvaltaisesti. Miten palvelut ovat rakennettu tukemaan kotoutumista. Opinäytetyöni yhteistyötahonani on Seinäjoen kaupungin ylläpitämä maahanmuuttajakeskus. Se toimii maahan muuttaneiden informaatio- ja kohtaamispaikkana.

Suomen maahanmuuttopolitiikka on asettanut tavoitteeksi maahanmuuttajien integroimisen yhteiskuntaamme. Se tarkoittaa sitä, että maahanmuuttajista ei pyritä tekemään suomalaisia vaan heidät pyritään valtauttamaan suomalaiseen yhteiskuntaan niin, että he säilyttävät oman identiteettinsä, mutta eivät kuitenkaan syrjäytyisi. Tähän pyritään mm. suomalaisilla sosiaalietuuksilla sekä kotouttamisohjelmalla. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006.) Itse pidän tätä hienona ajatuksena, mutta tehtävänä se haastava. Voidaanko integroida eli käytännössä opettaa suomalaista perikulttuuria ilman, että heistä ei muovaantuisi suomalaisia.

Maahanmuuttaja keskustelu on ollut esillä mediakeskustelussa hyvin paljon keväällä 2010. Alexander Stubb (Junkkari 2010) kommentoi maahanmuuttaja keskustelua hyvin kuvottavaksi, koska se on vain keskittynyt kahteen näkökulmaan : sitä puolustavaan ja vastustavaan. Hän toteaa myös, että Suomella on vaikeuksia ottaa kasvanut määrä turvapaikanhakijoita vastaan. Maahanmuuttajien palveluiden olisi kehityttävä kotoutumista enemmän tukevaan suuntaan ihmisarvoja kunnioittaen. Tämän vuoksi siihen olisi hyvä lisätä enemmän omakulttuurisuuden piirteitä mukaan.

2 MAAHANMUUTTAJA KÄSITTEENÄ

Maahanmuuttaja käsitteenä on hyvin laaja. Sen alle kuuluu monia osa-alueita. Maahanmuuttajuuteen tutustuttaessa on lähdettävä selvittämään, mitä maahanmuuttaja käsite pitää sisällään. Nykykieleen on vakiintunut käsite maahanmuuttaja, mutta harvoin pohditaan mitä se oikeastaan tarkoittaa. Maahanmuuttaja käsite kattaa eri syyt, joiden perusteella Suomeen saavutaan. Seuraavaksi selvitän maahanmuuttaja käsitettä kuin myös syitä Suomeen tuloon.

Maahanmuuttajuus aiheena on poliittinen, joten tässä luvussa kerron Suomen maahanmuuton kuten Suomen maastamuuton historiaa. Se on antanut suuntaviivat nykyiselle maahanmuuttopolitiikalle, jonka avulla voimme pohtia maahanmuuttajuuteen liittyviä kysymyksiä.

2.1 Kuka on maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on vakiintunut käsite, mikä tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. (Räty 2002, 11). Ulkomaalainen on henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen. (L 30.4.2004/ 304). Räty (2002, 11) tuo puolestaan esiin, että kuka tahansa henkilö, joka ei ole omalla maallaan on ulkomaalainen. Ulkomaalaiset eivät ole yhtenäinen ryhmä, koska täällä on monesta eri syystä maahan tulleita henkilöitä. Erilaisia nimityksiä käytetään myös eritaustaisista ulkomaa-lasiryhmistä. Siirtolaiseksi kutsutaan henkilöä, joka on vapaaehtoisesti muuttanut maasta toiseen. Pakolaiseksi kutsutaan henkilöä, joka on joutunut lähtemään kotimaastaan syrjinnän vuoksi. Pakolaiseksi luetaan turvapaikanhakijat sekä kiintiöpakolaiset. Turvapaikanhakija luetaan virallisesti pakolaiseksi, kun tämä on saanut oleskeluluvan. Paluumuuttajaksi kutsutaan henkilöitä, joka aiemmin on ollut suomalainen tai hänellä on suomalaiset sukujuuret. (Räty 2002, 11.)

Maahanmuuttaja käsitteen alle mahtuu monenlaisia ihmisryhmiä. Maahanmuuttaja käsitteen lisäksi voidaan käyttää etninen vähemmistö- käsitettä. Tällöin tarkoitetaan ryhmää, mikä erottuu valtaväestöstä esimerkiksi alkuperän, kulttuuripiiretien ja uskonnon perusteella. Tämä käsite on kuitenkin haastava, koska ei voida kaikissa tapauksissa määritellä, mihin etniseen ihmisryhmään henkilö kuuluu. Eikä voida heti olettaa monikulttuuristuvassa Suomessa erinäköisen olevan ulkomaa-lainen. (Räty 2002, 14.)

2.2 Pakolainen

Yhdistyneiden kansakuntien Geneven pakolaissopimuksessa on pakolaisuus määriteltä. Sen mukaan pakolainen on henkilö, jonka on aihetta pelätä joutuvansa vai-notuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada suojelua omassa maassaan tai hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella sekä hän on pelkon-sa vuoksi haluton tai kykenemätön turvautumaan kotimaansa suojeluun. Tämän vuoksi hän tarvitsee kansainvälistä suojelua. Suomi on allekirjoittanut kyseisen sopimuksen. (Räty 2002, 16; Käsitteitä ja pakolaistilastoja. 20.4.2010.)

Pakolainen voi tulla Suomeen turvapaikanhakijana, kiintiöpakolaisena tai perheen-yhdistämishojelman kautta. Turvapaikanhakijat tulevat Suomeen kotimaastaan tai jotain ei-turvalliseksi luokitellusta maasta. He hakevat turvapaikkaa Suomeen tul-tuaan. Edellä mainitun pakolaissopimuksen allekirjoittaneet maat ovat velvollisia käsittelemään kaikki hakemukset. (Räty 2002, 18; Käsitteitä ja pakolaistilastoja. 20.4.2010; Pakolaiset ja turvapaikanhakijat. [viitattu 22.8.2010]; Perhesiteen pe-rusteella Suomeen. [viitattu 23.8.2010].)

Kiintiöpakolaiset ovat saaneet pakolaisstatuksen Yhdistyneiden kansakuntien pa-kolaisjärjestöltä UNHCR:ltä. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on vapaaehtoista valti-oille, mutta siihen on sitoutunut kymmenen valtiota maailmassa. Kiintiöpakolaisia sijoitetaan kuntiin, jotka ovat päättäneet vastaanottaa heitä. (Räty 2002, 19.) Suomessa Eduskunta päättää vuosittain budjetin määrittelyn yhteydessä vastaan-

otettavien kiintiöpakolaisten määrän. Se on ollut 750 henkilöä vuodesta 2001 lähtien. (Pakolaiskiintiö. [viitattu 2.3.2010].)

Suomessa perheenyhdistämishjelmalla tarkoitetaan sitä, että oleskeluluvan saaneet voivat hakea perhettään Suomeen. Perheenyhdistämishjelman muoto vaihtelee maiden suhteen, koska maat saavat itse päättää ehdot siihen. (Rätty 2002, 20.) Perheenjäsenellä Suomessa tarkoitetaan aviopuolisoa, avopuolisoa, rekisteröityä parisuhdekumppania, alle 18-vuotiasta lasta, jonka huoltaja on Suomessa asuva henkilö sekä huoltajaa, jos Suomessa asuva lapsi on alle 18-vuotias (Perheenjäsenet. [viitattu 31.5.2010]).

Poikkeuksellisesti myös muilla kuin ydinperheen käsitteen sisälle kuuluvilla voi olla mahdollisuus saada oleskelulupa Suomeen perhesiteiden perusteella. Muun kuin lähiomaisen oleskeluluvan saaminen perhesiteiden perusteella edellyttää, että heidän tarkoituksena on jatkaa aikaisempaa kiinteää perhe-elämää tai kyseinen lähiomainen on täysin riippuvainen Suomessa asuvasta henkilöstä. Ehtona on myös, että perhesiteiden on tullut katketa aikaisemmin pakottavasta syystä esim. pakolaisuuden vuoksi. Pelkkä taloudellinen riippuvuus ei tarkoita täyttä riippuvuutta perhesiteistä vaan sen on oltava niin psyykkistä kuin fyysistäkin. Tähän ryhmään kuuluu yleensä mm. perheen iäkkäämmät vanhemmat. Oleskeluluvan saaminen perhesiteiden perusteella edellyttää kuitenkin muutakin toimeentuloa kuin yhteiskunnalliset tuet. Tätä ei kuitenkaan edellytetä, jos kyseessä on Suomen kansalaisen, pakolaisen, toissijaisen suojelun tai humanitaarisen suojelun vuoksi oleskeluluvan saaneen tai tilapäistä suojelua saaneen ulkomaalaisen perheenjäsen. (Perheenjäsenet. [viitattu 31.5.2010].)

2.3 Maahanmuuttajuus Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaalta on muutettu pois kautta aikojen ja kyseistä maakuntaa voisi kuvata jopa Suomen ydinalueeksi maastamuuttoon. Kokemuksellista tietoa vastata maahanmuuton tarpeisiin pitäisi löytyä Etelä-Pohjanmaan maakunnasta, koska monen lähisukulaisissa on kokemusta maastamuuton haasteista. (Mattila 2010.)

Toisaalta voidaan kuvailla, että Etelä-Pohjanmaalta on maastamuuton vuoksi muuttanut pois kaikista kansainvälisimmät ihmiset, joten haasteita maahanmuuttoon liittyvissä asioissa riittää. (Peltola 2010.)

Etelä-Pohjanmaalla on ollut kautta aikojen vähän ulkomaalaisia. Kuitenkin 1990-luvun alusta lähtien ulkomaalaisten määrä on ollut kasvussa. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 18-19.) Etelä-Pohjanmaalle tullaan suurimmaksi osaksi Virossa, Venäjältä, Puolasta, Unkarista, Thaimaasta, Turkista, Myanmarista sekä Afganistanista (Peltola 2010). Työperäinen maahanmuutto on lisääntynyt aivan viime aikoina. Silti maakunnittain verrattuna Etelä-Pohjanmaalla on ollut kolmanneksi vähiten ulkomaalaisia vuonna 2007. Tällöin Etelä-Pohjanmaalla asui 1 348 ulkomaalaista. Vähiten ulkomaalaisia asui Kainuussa ja Keski-Pohjanmaalla. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 18-19.) Vuonna 2009 ulkomaalaisten osuus maakunnasta asuvista ihmisistä oli 0,9%. Se on pienin koko Suomessa. Tämän vuoksi Etelä-Pohjanmaa on Suomen suomenkielisin maakunta. (Peltola 2010.)

Seinäjoella maahanmuuttajuus näkyy mm. pakolaisina ja tutkinto-opiskelijoina. Seinäjoki vastaanotti kolmannen pakolaisryhmän vuonna 2006 (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 3). Seinäjoella sekä koko Etelä-Pohjanmaalla vaikuttavat myös oppilaitokset sekä korkeakoulut, jotka lisäävät kansainvälistymistä mm. englanninkielisine tutkintoineen. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 6-7.) Etelä-Pohjanmaan yrityksissä 10%:ssa työskentelee ulkomaalaista työvoimaa (Peltola 2010). Yritykset ovat myös pyrkineet ratkaisemaan työvoimapulaa kouluttamalla ulkomaalaisia henkilöitä omiin tarpeisiinsa. Näin on tehnyt Yli-Härmäläinen yritys Skaala, mikä on myös leimautunut maahanmuuttaja positiiviseksi yritykseksi. Skaala on saanut myös SPR:n tunnustuksen maahanmuuttajien rekrytoinnissa. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 6-7; Hautanen 2010.) Maahanmuuttajuus on siis ajankohtainen aihe myös Seinäjoella.

Etelä-Pohjanmaalla on laadittu vuonna 2009 ensimmäistä kertaa kansainvälistymisen toimintaohjelma. Tämän tavoitteena on ollut lisätä kansainvälistymistä maa-

kunnassa. Ohjelmassa todetaan, että suurten ikäluokkien eläköitymisestä aiheutuva työvoimapula tulee olemaan haaste, jonka suhteen Etelä-Pohjanmaa haluaa olla edeltä kävijä. Tulossa oleva työvoimapula tulee muuttamaan Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttaja tilannetta. Etelä-Pohjanmaata pyritään tekemään kansainvälisesti houkuttelevaksi, jotta maakunta olisi houkutteleva mm. työperäiselle maahanmuutolle. Tämän vuoksi on kehitettävä kotouttamisjärjestelmät sekä palvelut vastaamaan tulijoiden tarpeita. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 7-21.)

Toimintaohjelmassa on paneuduttu maahanmuuttajien tarpeisiin maakunnallisesti, mutta toimivan kotouttamisjärjestelmän rakentaminen edellyttää aiheeseen reagoimista myös kunnallisesti. Toimintaohjelman painopistealueina nähdään kansainvälistyminen ja se käsittelee sitä monipuolisesti eri elämänaloja. Toimintaohjelma on jaettu neljään osa-alueeseen: 1) Kansainvälinen koulutus, tutkimus ja projektitoiminta, 2) Maahanmuutto ja kotouttaminen, 3) Kansainvälinen liiketoimintaympäristö, ja 4) Kansainvälinen matkailu, kulttuuri ja infrastruktuuri. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 7-21.)

Maahanmuutto ja Kotouttaminen- osiossa todetaan, että Etelä-Pohjanmaalle on lisättävä maahanmuuttoa työvoimatarve huomioiden sekä tilapäisesti maakunnassa asuvia ulkomaalaisia pyritään saada kotoutumaan pysyviksi asukkaiksi tarjoamalla heille tarvittavat palvelut sekä ottamalla heidät yhteisön aktiivisiksi jäseniksi. Tavoitteena on lisätä Etelä-Pohjanmaalla kansainvälisyysosaamista ja lisätä kulttuurillisen monimuotoisuuden kunnioittamista. Toimintaohjelmassa esitetään, että jokainen maahanmuuttaja on työperäinen maahanmuuttaja, joten heihin pitäisi reagoida siinä suhteessa. (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009, 7-21.)

Monesti esitetään kysymyksiä, miksi meidän pitäisi kansainvälistyä. Peltola (2010) toteaa, että meidän on kansainvälistyttävä, koska kansainvälistymme kuitenkin. Hän nostaa myös esille, että kansainvälistymisen myötä saamme uusia vaikutteita ja sen myötä ehkä uusia innovaatioita. Monikulttuurisuus tuo uutta osaamista sekä luovuutta, minkä avulla voimme kyseenalaistaa vanhaa. Etelä-Pohjanmaalla on

myös tavoitteena saada EU:n kulttuurimaakuntastatuksen.

2.4 Näkökulmia maahanmuuttopolitiikkaan

Suomi oli vielä 1960-1970-luvulla maa, josta muutettiin työn perässä muualle. Kuitenkin 1980-luvulla tapahtui muutos ja Suomeen on alkanut muuttaa enemmän ihmisiä pakolaisina, työnperässä, perheenperustamisen merkeissä sekä ruotsin-suomalaisina ja inkeriläisinä paluumuuttajina. Tämän vuoksi Suomea on pitkään pidetty muuhun Eurooppaan verrattuna yhtenä etnisesti ja kulttuurisesti yhtenäisimmistä maista. Tähän vedoten 1990-luvulla vähemmistökysymyksiä pidettiin suurimmaksi osaksi jo ratkaistuinä. Alhaisen maastamuutto tason vuoksi ulkomaalaisten kasvuprosentti on ollut maanosan suurimpia. Nykyään myös ns. eläkepommista aiheutuva työvoimapula ja hyvinvointipalveluiden turvaaminen edellyttää aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa. (Saukkonen 2007, 13-14.)

Monikulttuurisen yhteiskunnan politiikan taustalla vaikuttaa ajatus, että yhteiskunnan jäsenet jakavat samat arvot, intressit ja identiteetit. Yhteiskunta siis käsitetään yhteisönä, jolloin politiikka on yhteisöllisyyden toteuttamista valtiollis-poliittisiksi määrittelyissä instituutioissa. Erilaisuus yhteiskunnassa näyttäytyy poikkeuksena säännöistä ja ongelmia itsestään aiheuttavana tekijänä. (Saukkonen 2007, 24-25.) Tämä on kuitenkin vain yksi näkökulma politiikan toteuttamiseen. Saukkonen (2007, 25) esittää Berndtsonin (1995) mukaan, että poliittinen toiminta erottuu sosiaalisesta toiminnasta siinä, että siihen liittyy aina konflikti. Tällöin täytyy tehdä oikeita ratkaisuja erilaisten vaihtoehtojen välillä. Tällöin ei ole yhteistä käsitystä parhaimmasta ratkaisusta eikä siitä että, mikä on varsinainen ongelma. Tilanne ja toiminta muuttuvat poliittisiksi. Tämä politisoituminen on normaali tapahtuma yhteiskunnassa, eikä tällöin lähdetä siitä kaikilla olisi samat arvot, intressit ja identiteetti.

Politiikka voidaan ymmärtää erilaisuuden organisoinniksi, jolloin yhteiskunnan on luotava pohja sen olemassaololle, integriteetille, vakaudelle ja toimintakyvylle, vaikka ei yhteiskunnassa ole täydellistä yhtenäisyyttä ja yhteisöllisyyttä. (Saukko-

nen 2007, 28.) Saukkonen (2007, 29) esittää Koeniksen (1997) mukaan, että monikulttuurisen yhteiskunnan politiikan tehtäväksi kuuluu erilaisten ideoiden keksiminen, järjestelyjen kehittäminen ja instituutioiden luominen, joiden avulla yhteiskunta voi toimia vaikka se ei ole etnisesti ja kulttuurisesti yhtenäinen ja vaikka sen jäsenillä on selvästi erilaisia käsityksiä yhteisistä arvoista ja normeista.

Saukkonen (2007, 207) toteaa, että maahanmuuttopolitiikalla on kaksi perustavoitetta eli toivotun maahanmuuton lisääminen ja ei-toivotun maahanmuuton kontrollointi. Toivottua maahanmuuttoa on ulkomainen työvoima, jolla voi edistää hyvinvointiyhteiskunnan rakenteiden ylläpitämistä ja kilpailukyvyn edistämistä. Tämä on erityisesti niissä maissa, joissa uhkana on ikääntyminen ja ennustettu työvoimapuola. Ei-toivottua maahanmuuttoa puolestaan on vaikeasti työmarkkinoille sijoitettavuus kuten esimerkiksi koulutuksen tai kulttuurisen kompetenssin vuoksi.

TAULUKKO 1. Maahanmuutto- sekä ulkomaalaispolitiikan hallinnan ja organisoinnin osa-alueet

Politiikan laji	Kohde	Alakategoriat
Maahanmuuttopolitiikka	Valtion rajat ja maahanmuutto	
Erilaisuus- tai monimuotoisuuspolitiikka	Yhteiskunta	
Maahanmuuttajapolitiikka	Ihminen	Assimilaatiopolitiikka Integraatiopolitiikka Multikulturalistinenpolitiikka Segregaatiopolitiikka

Maahanmuutto- ja ulkomaalaispolitiikkaa voidaan tarkastella erillään etnisen ja kulttuurisen erilaisuuden hallinnasta ja organisoinnista. Tällöin se voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen: 1) maahanmuuttopolitiikkaan, 2) maahanmuuttajapolitiikkaan ja 3) erilaisuus- tai monimuotoisuuspolitiikaksi. Maahanmuuttopolitiikalla tarkoitetaan niitä politiikkatoimia, jotka koskevat valtion rajojen valvontaa ja muuta maahan suuntautuvan muuton sääntelyä. Maahanmuuttajapolitiikalla tarkoitetaan politiikkatoimia, mitkä kohdistuvat pysyvästi tai melko pitkäaikaisesti maassa asuviin ulkomaalaisiin sekä heidän jälkeläisiinsä. Kolmas erilaisuus- tai monimuotoisuuspolitiikka tarkoittaa sekä maahanmuuttajiin kuin koko väestöön ja yhteiskun-

taan kohdistuvia toimia eli se miten yhteiskunta muuttuu, kun sinne muutetaan. (Saukkonen 2007, 206.)

Maahanmuuttajapolitiikasta voidaan erottaa vielä neljä eri kategoriaa. Ne ovat 1) assimilaatiopolitiikka, 2) integraatiopolitiikka, 3) multikulturalistinenpolitiikka sekä 4) segregaatiopolitiikka. Assimilaatiolla tarkoitetaan sopeutumisprosessia, jossa maahanmuuttajan on muutettava erottamattomaksi osaksi valtaväestöä, jolloin heidän on luovuttava omista, erityisistä kielellisistä, kulttuurillista ja sosiaalisista piirteistä ja ominaisuuksista. Saukkonen (2007, 178) esittää Kymlickan ja Normannin (2000) mukaan, että assimilaatiopolitiikan tarkoitus on vähemmistöjen ja maahanmuuttajien sulauttamista valtakulttuuriin. Tämä on ollut länsimaissa varsin yleinen periaate ja käytäntö etenkin 1800-luvun alusta 1960-luvulle asti. Tämänkin jälkeen se on ollut monessa maassa pitkänaikavälin tavoitteena erityisesti maahanmuuttajaryhmiä koskevassa toiminnassa. Saukkonen toteaa, että erityisen radikaalia assimilaatiopolitiikkaa voidaan myös ”etno- ja kulttuurimurhana”. Tämä sen vuoksi, että siinä tuhotaan ihmisen mahdollisuus toteuttaa omaa kieltä, harjoittaa uskontoaan tai muuten jatkaa omaa elämäntapaansa. (Saukkonen 2007, 178-208.)

Integraatiopolitiikalla tarkoitetaan kaksisuuntaista prosessia, jossa valtaväestö sekä maahanmuuttajat sopeutuvat toisiinsa. Integraation ajatukseen kuuluu myös se, että siinä oletetaan maahanmuuttajien sulatuvan kulttuuriltaan ja käytökseltään valtaväestöön. Samalla tässä nähdään kuitenkin, että maahanmuuton mukana molemmat osapuolet oppivat toisiltaan ja omaksuvat toistensa piirteitä. Näin koko yhteiskunta muuttuu pienin askelin. Multikulturalismi puolestaan tarkoittaa, että maahanmuuttajista tulee vähintään usean sukupolvenajaksi eriytynyt ryhmä yhteiskunnassa, mikä erottuu yhteisistä etnisistä ja kulttuurisista piirteistä. Nämä yhteisöt ylläpitävät ja kehittävät edelleen omia kulttuurisia, sosiaalisia ja organisatorisia luonteenpiirteitään. Tätä ei ole tietoisesti harrastettu monessakaan Euroopan maassa. Näissäkin, joissa sitä on toteutettu, se ei ole ollut pitkäkestoista. Segregaatiosta voidaan puhua, kun yhteiskunta ja maahanmuuttaja ryhmät eriytyvät toisistaan totaalaisesti ja tätä ilmiötä tukevasta politiikasta. (Saukkonen 2007, 208.)

Suomessa integraatio on vuoden 1999 säädetyn lain mukaisesti suomennettu kotoutumiseksi ja kotouttamiseksi. Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä, jossa tarkoitus on osallistua työelämään ja yhteiskuntaan niin, että he voivat säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa. Kotouttamisella tarkoitetaan viranomaisten kotouttamisen edistämiseksi tarkoitettuja toimia ja voimavaroja. (Saukkonen 2007, 209.)

2.5 Suomen maahanmuuton ja vähemmistöryhmien historiaa

Jotkin vähemmistöryhmät ovat tulleet jo osaksi Suomen yhteiskuntaa. Näitä ryhmiä ovat suomenruotsalaiset, saamelaiset, romanit sekä tataarit. Suomenruotsalaiset ovat Suomen suurin vähemmistöryhmä. Heidän oikeutensa on turvattu melko hyvin, koska heidän kielellään on Suomessa virallinen asema. Lain mukaankin heidän sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista on huolehdittava samoin kuin suomenkielisen väestön. (Räty 2002, 77.)

Saamelaisilla on perustuslain tasoinen määrittely Suomen ainoana alkuperäiskansana. Heidän asemansa on parantunut aina 1970-luvulta lähtien. Suomessa asuu noin 5 700 saamelaista. (Räty 2002, 77; Seurujärvi-Kari 1997, 133-137.) Tataareja eli Suomen turkkilaisia asuu Suomessa noin 900. He ovat tulleet Suomeen lähinnä 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa Venäjältä. Nämä tataarit ovat integroituneet Suomen yhteiskuntaan. Tataarit ovat kuitenkin säilyttäneet omaa kulttuuriaan kuten uskonnon ja kielen. Nykyään kulttuurin säilyttäminen tarkoittaa pikemminkin kulttuurin vaalimista ja harrastamista. (Räty 2002, 78; Suomen tataarit 2010.)

Suomessa asuu arviolta 10 000 romanian. Aikaisemmin romanit haluttiin hävittää Suomesta ja heihin suhtauduttiin muutenkin kielteisesti. 1700-luvulla heidät pyrittiin sulauttamaan Suomeen ja vasta 1970-luvulla heitä alettiin pitää aitona vähemmistöryhmänä. 1989 perustettiin Romaniasian neuvottelukunta, jonka tarkoituksena on toimia romanien ja viranomaisten välisenä yhteistyöeliminä. Suomen romanien kielen vaalimisen tärkeys huomioitiin Suomessa 1990-luvulla, jota ennen

kyseinen romani kieli oli häviämässä. (Räty 2002, 79-81; Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004, 3-6.)

Inkerinsuomalaiset ovat ryhmä, jolla tarkoitetaan Venäjän ja Viron alueella asuvia suomalaista syntyperää olevia väestöjä. Osa tästä väestöstä on muuttanut takaisin Suomeen, koska heillä on paluumuutto oikeus. Inkerinsuomalaiset ovat sopeutuneet Suomeen hyvin. (Räty 2002, 82-84; Pentikäinen 1997, 199-202.) Suomeen saapuvat inkerinsuomalaiset ovat yleensä nuoria ja hyvin koulutettuja. He työllistyvät muita maahanmuuttajia paremmin. Tavallisesti huono suomen kielen taito on esteenä työllistymättömyydelle. (Inkerin historiaa, [28.9.2010].) Tämä paluumuutto oikeus on esitetty purettavaksi vuoden 2010 kesästä lähtien. Inkerinliitto on esittänyt, että paluu oikeus säilytettäisiin heille, jotka olivat sodan aikana Suomessa ja heillä, joita on vainottu Venäjällä suomalaisuuden takia. (Tanskanen, 4.9.2009.)

Suomen ensimmäinen pakolaisaalto oli 1922, jolloin Suomeen tuli pakolaisia Venäjältä vallankumouksen vuoksi. Silloin pakolaisille piti perustaa oma pakolaisleirinsä. Seuraavat aallot olivat Chilestä sekä Vietnamista. Vietnamilaisia pakolaisia nimitettiin venepakolaisiksi, koska heitä tuli monelta eri pakolaisleiriltä. 1970- ja 1980-luvuilla suurin osa Suomeen tulleista pakolaisista olivat kiintiöpakolaisia. 1990-luvun loppu puolella pakolaisten määrä nousi ensimmäisen kerran yli 1000 vuodessa. Myös Suomessa näkyvät turvapaikanhakija-aaltona eri puolella maailmaa tapahtuvat kriisit. (Räty 2002, 32-34; Laakkonen 2009.)

2.6 Suomalaisen maastamuutto

Suomalaisia on historian aikana siirtynyt ympäri maailmaa. Viimeisen sadan vuoden aikana on Suomesta todettu muuttaneen noin miljoona henkilöä, joista vajaan puolet ennen toista maailmansotaa. Siirtolaisuudessa on todettu olevan kaksi päävirtaa. Ensimmäinen virta oli ennen toista maailmansotaa ja muutto kohdentui tällöin Pohjois-Amerikkaan. Toinen päävirtaus oli sodan jälkeen, joista 80% muutti Ruotsiin. Muutoin maakohtaiset erot ovat olleet huomattavia. Arviolta joka kolmas on palannut takaisin Suomeen. (Korkiasaari 2003, 2.)

Taloudelliset ja valtiolliset yhteydet, sodat ja rajojen muutokset ovat ajaneet suomalaisia muuttamaan niin itään kuin länteen. Lähisiirtolaisuudeksi laskettiin aluksi Venäjälle sekä muihin Pohjoismaihin muutto. Tämä oli aluksi maan sisäiseen muuttoon verrattavissa olevaa. Tämä oleskelu oli tilapäistä esimerkiksi kesätöitä. Tätä ei tämän vuoksi aluksi laskettu siirtolaisuudeksi. Siirtolaisuudeksi laskettiin ainoastaan Amerikkaan tapahtuva muutto ja vasta vuonna 1924 mukaan huomioitiin Pohjoismaat ja muu Eurooppa. Nykyään maastamuutto ei ole enää samanlaisia kuin ennen. Aikaisemmin maastamuuttajia kuvasi suhteellisen vähäinen koulutus ja ammattitaito. Nykyään maastamuuttajat ovat yhä enemmän korkeasti koulutettuja, jotka aluksi lähtevät ulkomaille vain määräajaksi. Motiiveina ulkomaille lähtöön ovat nykyisin opiskelu, kielitaidon kartuttaminen, urakehitys, uusien elämäkokemusten saaminen ja ihmissuhteet. (Korkiasaari 2003, 2-6.)

Ulkosuomalaisten keskuudessa on oman kulttuuriperinnön vaaliminen, keskinäisen kanssa käymisen edistäminen ja yhteisten etujen ajaminen on aikojen kuluessa herättänyt heidän keskuudessaan monenlaista toimintaa. Järjestäytynyttä toimintaa on virinnyt siellä, missä on ollut pysyvämpää suomalaisasutusta. Järjestötoiminta on aikojen myötä rapistunut, koska elinolot ovat parantuneet, on sopeuduttu valtakulttuuriin sekä jäsenmäärä on vähentynyt. Nykyään yhteistoiminta on keskittynyt omien perinteiden vaalimiseen ja yhdessä oloon kuin omien etujen ja oikeuksien tavoitteluun. Tämä myös osaksi siksi, että uudet siirtolaiset ovat sijoittuneet heti parempiin asemiin uudessa kotimaassaan. (Korkiasaari 2003, 6.)

3 MAAHANMUUTTAJUUTEEN LIITTYVÄ LAINSÄÄDÄNTÖ

Maahanmuuttajien sosiaalipalvelut perustuvat suurimmaksi osaksi lakiin. Laeissa esitetään maahanmuuttajien oikeuden kuten myös velvollisuudet. Tässä luvussa esittelen oleelliset lait liittyen omakulttuurisuuteen sekä kotoutumiseen. Esittelen myös Suomen hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman, mikä antaa linjat Suomessa harjoitettavalle maahanmuuttotyölle. Omakulttuurisuuden merkitys nostetaan esille niin lainsäädännössä kuten maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa, joten jokaisella pitäisi olla lakiin perustuvat oikeudet oman kulttuurinsa harjoittamiseen ja toisaalta kunnissa pitäisi sitä myös järjestää.

3.1 Suomen hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma

Hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman yleisenä tavoitteena on määritellä ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavat maahanmuuttopolitiikan arvot, vahvistaa hyvää hallintokulttuuria sekä maahanmuuttoon liittyvien uhkien torjuntaa. Sen tavoitteena on myös muodostaa Suomeen erityisesti EU- ja ETA- alueen ulkopuolelta suuntautuvan maahanmuuton politiikan suunnittelulle ja toimeenpanolle kokonaisvaltaiset puitteet. Ohjelman tarkoituksena on tarkoitus edistää moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehittymistä, parantaa Suomen kansainvälistä kilpailukykyä ja olla yhtenä keinona muiden joukossa yhteiskunnan haasteisiin, jotka aiheutuvat työväestön sekä koko väestön ikääntymisestä. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006, 2.)

Maahanmuuttopolitiikan arvot mainitaan koko yhteiskunnan arvoiksi. Ne sulautuvat Suomea sitovien ihmisoikeussopimusten, perustuslain sekä julkista hallinnon toi-

mintaa ohjaavaan sekä muihin lainsäädäntöön sisältyvien arvoihin. Muiden muassa oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisen edistäminen, rasismien ja syrjinnän torjuminen, tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen, lapsen edun periaate ja hyvän hallinnon periaate ja muut hallinnon oikeusperiaatteet ovat näitä arvoja. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006, 3.)

Maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa määritellään useita poliittisia linjauksia, joilla pyritään saavuttamaan ohjelman tavoitteita. Oman opinnäytetyöni kannalta ensimmäinen oleellinen linjaus on **monikulttuurisuuden ja syrjimättömyyden edistäminen**. Poliittikalinauksina on eri väestöryhmien suhteiden kehittymisen tukeminen positiiviseen suuntaan. Toisena linjauksena **on edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja tukea lainsäädännön sisälle sijoittuvan oman kulttuurin säilyttämistä**. Toimenpiteiksi määritellään

- 1) luoda parempia edellytyksiä maahanmuuttajien osallisuudelle lähiyhteisöissä, kuten naapurustossa,
- 2) tukea vähemmistöryhmien omaa kansalaistoimintaa ja erityisesti maahanmuuttajanuorten nuoris- ja liikuntatoimintaa tavoitteena kotoutumisen edistäminen sekä oman identiteetin vahvistaminen,
- 3) selvittää mahdollisuuksia maahanmuuttajien uskonnollisten yhdyskuntien tukemiseksi,
- 4) tukea monietnistä kansalaistoimintaa valtionavustuksin,
- 5) lisätä maahanmuuttajien omaa perustietoutta ihmis- ja perusoikeuksista sekä muista yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista Suomessa ja lisätä viranomaisten mahdollisuuksia puuttua ihmisoikeuksien toteutumista uhkaaviin tilanteisiin. (mts., 17-18.)

Kolmantena linjauksena on tavoite **rasismien ja etnisen alkuperään perustuvan**

syrjinnän hävittäminen. Kaikki viranomaiset, työmarkkinajärjestöt ja kansalaisjärjestöt sitoutuvat yhdenvertaisuuden edistämiseen alkuperästä riippumatta. (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006, 19.)

3.2 Ulkomaalaislaki

Ulkomaalaislain tarkoituksena on edistää hallittua maahanmuuttoa sekä edistää kansainvälistä suojelunantamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä samalla ottaa huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. Lakia sovelletaan maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa. (L 30.4.2004/ 304.)

Laissa määritellään tarkasti aiheeseen liittyvät käsitteet kuten ulkomaalainen ja pakolainen. Laki myös määrittelee ulkomaalaisen oikeuden tulkkaus mahdollisuuteen. Siinä myös käsitellään millä tavalla ulkomaalaisen on oikeus tulla Suomeen, mitä asiakirjoja tämä tarvitsee sekä Suomessa oleskelua. Oleskelusta sanotaan, että ulkomaalainen voi saada pysyvän tai määräaikaisen oleskeluluvan. Määräaikaisen oleskeluluvan voi saada mm. opiskeluiden tai määräaikaisten töiden vuoksi. Ulkomaalaislaki huomioi myös Euroopan Union maista tulevat ulkomaalaiset. Euroopan Union maiden kansalaisilla on oikeus oleskella maassa ilman ilmoitusta enimmillään kolme kuukautta. Tämän jälkeen on tehtävä ilmoitus ja maassa voi oleskella pidempään, jos on voimassa oleva sairaskorvaus. Laissa todetaan myös, että ulkomaalaisen oikeuksia ei saa rajoittaa muuten kuin on välttämätöntä. (L 30.4.2004/ 304.)

3.3 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta sekä turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

Lain tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien tasa-arvoa, valinnanvapautta ja kotoutumista. Laissa mainitaan toimenpiteiksi edellä mainittujen saavuttamiseksi sellaiset, jotka tukevat yhteiskunnassa tarvittavien tietojen ja taitojen saavuttamis-

ta. Laki turvaa myös turvapaikanhakijoiden, joukkopaon sekä ihmiskaupan uhrien toimeentuloa ja asemaa. (L 9.4.1999/493.)

Laki määrittelee kotoutumisen ja kotouttamisen. Kotoutumisella tarkoitetaan yksilöllistä kehitystä työelämään ja yhteiskuntaan osallistumisessa omaa kulttuuriaan ja kieltään säilyttäen. Kotouttamisella tarkoitetaan niitä toimia, voimavaroja ja palveluita, joita viranomaiset järjestävät kotoutumista tukevinä ja edistävinä. Se tarkoittaa myös maahanmuuttajien tarpeiden huomioimista muita yhteiskunnan palveluita ja toimenpiteitä suunniteltaessa sekä järjestäessä. (L 9.4.1999/493.)

Sisäasianministeriölle kuuluvat maahanmuuttajien kotouttamiseen sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleinen kehittämien suunnittelu, ohjaus, seuranta ja yhteensovittaminen. Maahanmuuttovirastolle kuuluvat turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton käytännön ohjaus ja suunnittelu. Ihmiskaupan uhrien auttamisen toimeenpanon ohjaus kuuluu myös maahanmuuttovirastolle. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa sisäasianministeriön alaisuudessa maahanmuuttajien kotouttamisen alueellisesta yhteensovittamisesta sekä suunnittelusta, ohjaamisesta ja seuraamisesta. Sen tueksi voidaan perustaa myös maahanmuuttoasian toimikunta, jonka tehtävänä on maahanmuuttajien kotouttamisen kehittäminen ja suunnittelu, muuta maahanmuuttoon liittyvät kysymykset sekä etnisen yhdenvertaisuuden sekä hyvien etnisten suhteiden edistäminen. (L 9.4.1999/493.)

Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävänä on järjestää työnhakun liittyviä toimia, jotka edistävät ja tukevat kotoutumista. Sen tehtävänä on myös yhdessä kunnan kanssa järjestettävä kotoutumiseen liittyviä palveluita sekä niistä tiedottaminen. Kunnan tehtävänä on maahanmuuttajien kotouttamisen yleis- ja yhteensovittamisvastuun suunnittelussa, kehittämisessä ja seurannassa. Kunnan on järjestettävä kotoutumista edistäviä sekä tukevia palveluita ja toimenpiteitä maahanmuuttajille. (L 9.4.1999/493.)

Laissa (L 9.4.1999/493.) tarkoitetaan kotoutumista edistävillä toimenpiteillä ja palveluilla seuraavia asioita:

- 1) ohjausta, neuvontaa ja tiedottamista
- 2) perehdyttämistä yhteiskuntaan ja sen toimintaan
- 3) suomen tai ruotsin kielen opetusta
- 4) työvoimapolitiittisia aikuiskoulutusta ja työmarkkinatoimenpiteisiin rinnastettavia toimenpiteitä
- 5) luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä perusopetusta täydentävää opetusta
- 6) tulkkausta
- 7) tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimenpiteitä ja palveluja
- 8) alaikäisten maahanmuuttajien erityistarpeiden vaatimia toimenpiteitä ja palveluja
- 9) erityistukea tarvitseville ryhmille järjestettäviä toimenpiteitä ja palveluja
- 10) muita toimenpiteitä ja palveluja, jotka kannustavat maahanmuuttajia omatoimisesti hakemaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Kunnan tehtävänä on myös laatia kotouttamisohjelma, jonka tarkoituksena on maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen ja edistäminen. Ohjelma sisältää suunnitelman kotoutumiseen liittyvistä palveluista, toimenpiteistä, yhteistöistä ja vastuista. Sen on pidettävä myös sisällään maahanmuuttajien tarpeiden huomioiminen kunnan muita palveluita suunniteltaessa ja järjestäessä. Siihen tulee sisällyttää myös etnisen tasa-arvon, hyvien etnisten suhteiden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen. (L 9.4.1999/493.)

3.4 Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on yhdenvertaisuuden turvaaminen. Sen tarkoituksena on myös syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa lain sisältämissä puitteissa. Laki määrittää myös tilanteet, joissa lakia voi soveltaa, jos kyseessä on syrjintä etnisen alkuperän perusteella. Näitä tilanteita ovat mm., jos syrjintää on tapahtunut sosiaali- ja terveystaloudellisuudessa, sosiaaliturvaetuksissa tai muista sosiaalisin perustein myönnettävistä etuuksista, alennuksista ja tuista. Lakia ei kuitenkaan sovelleta, jos kyseessä on ulkomaalaisen maahantulo tai maassaoleskelua koskeva kysymys eikä jos ulkomaalainen laitetaan erilaiseen asemaan lakiin perustuvaan oikeusasemasta johtuvasta syystä. Viranomaiset ovat velvollisia toteuttamaan yhdenvertaisuutta. Laissa viranomaisilla tarkoitetaan mm. valtion ja kuntien viranomaisia. Etnisen yhdenvertaisuuden edistämiseksi viranomaisten on tehtävä yhdenvertaisuussuunnitelma toiminnan kuvan vaatimassa laajuudessa. (L 20.1.2004/21.)

Laki pitää sisällään kiellon syrjinnästä. Ihmistä ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslaissa määritetään kuitenkin tilanteet, joissa erilainen kohtelu on oikeutettua. Tällaisella eriarvoisella kohtelulla on tarkoitus edistää lain tavoitteita ja tarkoitusta. (L 20.1.2004/21.) Tämänlaista kohtelua voi olla muun muassa ulkomaalaisille ekstrapalveluiden tarjoaminen, jotta heidän yhdenvertaisuutensa lisääntyisi. Laki (L 20.1.2004/21) nimittää tätä positiiviseksi erityiskohteluksi, jonka pitää olla tavoitteiden mukaisesti oikea suhteista. Positiivisen erityiskohtelun tarkoitus on edistää tosiasiallista tasa-arvoa eikä vain muodollista. Tämä voi edellyttää vähemmistöryhmän kohtelua joissain tilanteissa esimerkiksi taloudellisesti ja sosiaalisesti muuta valtaväestöä paremmin. Esimerkiksi voidaan tarjota erityispalveluita, jotka parantavat heidän tosiasiallista tasa-arvoaan. (Maahanmuuttaja, [viitattu 18.3.2010].)

Suomen perustuslaki turvaa myös ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä yhteiskunnan velvollisuuden edistää oikeudenmukaisuutta. Sen mukaan Suomi osallistuu ihmisoikeuksien turvaamiseen sekä yhteiskunnan kehittämiseen. Perustuslaki määrittää ihmisten perusoikeudet, joita ovat mm. yhdenvertaisuus, yksityiselämän suoja, uskonnon ja omantunnon vapaus, sananvapaus ja julkisuus sekä oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin. (L 11.6.1999/731.)

4 KULTTUURI MONIMUOTISENA KÄSITTEENÄ

Opinnäytetyöni yhtenä avainkäsitteenä on kulttuuri. Kulttuuri on laaja aihekokonaisuus ja sen voidaan ajatella liittyvän kaikkeen ihmisenä olemiseen. Jokaisella ihmisellä on oikeus toteuttaa omaa itseään ilman, että kokee tulevansa syrjityksi. Syvennyn tässä luvussa kulttuurin käsitteeseen ja esittelen mitä se merkitsee niin yksilön kuin yhteiskunnan tasolla. Yksilön tasolla aiheina ovat mm. kulttuurin merkitys identiteetille sekä kulttuurisokki. Kulttuurisia tai etnisiä asioita käsitellessä on mainittava myös syrjintä ja rasismi, koska ne liittyvät aiheisiin oleellisesti. Puolestaan monikulttuurisuus on aihe, minkä merkitykseen tutustun yhteiskunnan raameissa. Pohdin, mitä tarkoittaa monikulttuurinen yhteiskunta sekä mitä ilmiöitä siihen liittyy.

4.1 Kulttuuri

Olemme kaikki kulttuuriemme ohjaamia sekä omien kokemusiemme ja yksilön kehityksen muodostama kokonaisuus. Kulttuuritonta ihmistä ei ole. Yksilöt kokevat ja tuottavat kulttuuria. Toisaalta taas yhteisö määrittelee ja rajaa yksilön mahdollisuuksia elää, kokea ja jakaa suhdettaan ympäröivään maailmaan. (Hautaniemi 2001, 12.) Nykyaikana sana kulttuuri ja etnisyys sekoitetaan toisiinsa. Etnisyys tarkoittaa tunnetta kuulua, johonkin ryhmään. Kulttuuri voidaan määritellä kollektiivisena tietoisuutena. Aikaisemmin lähtökohtana oli, että yhteisön jäsenet kokevat saman kollektiivisen tietoisuuden sekä kommunikoivat ja ymmärsivät toisiaan samalla tavalla. Nykyään kuitenkin ollaan yksimielisiä siitä, että tietoisuus ja sen merkitysrakenteet jaetaan vain joidenkin yksilöiden välillä. Siihen vaikuttaa niin

elinolosuhteet kuin ihmisten aktiivinen valikoivuutensa ja intressinsä. (Hautaniemi 2001,12- 13).

Kulttuurin Alitolppa-Niitamo (1993, 18) määrittelee Suen (1981), Brislinin (1990) sekä Kluckhohnin (1951) mukaan, niin että kulttuuri tarkoittaa kaikkia niitä asioita, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet historiansa aikana tekemään ja arvostamaan, joihin he ovat oppineet uskomaan ja joista he ovat oppineet nauttimaan. Tapa ajatella, tuntea ja reagoida kuuluvat myös kulttuurin käsitteeseen. Näitä siirretään sukupolvelta toiselle lähinnä symbolisissa muodoissa. Olennaisin osa kulttuurista kuitenkin muodostuu perinteisistä mielipiteistä, ajatuksista ja näihin liittyvistä arvoista. Kulttuuria voidaan kuvata ihmisyhteisön persoonallisuutena. Persoonallisuuden merkitys ihmiselle vastaa kulttuurin merkitystä ihmisyhteisölle. Ihmisyhteisöt ovat yksilöllisiä samoin kuin yksilöt erottuvat muista persoonallisuutensa vuoksi.

Kulttuuria on yhteiskuntaan ja yhteisöön kuuluvien elämäntapa. Kulttuuri on monialainen kokonaisuus, mikä koostuu tiedoista, uskomuksista, moraalikäsitteistä, laeista, tavoista ja tottumuksista, joita ihminen omaksuu yhteisönsä jäsenenä. Ajatusrakennelmat, asenteet ja uskomukset, joita meillä on elämästä, ovat myös kulttuuria. Kieli ja käsitteet, joiden avulla ajattelemme ja ilmaisemme itseämme ovat kulttuuria. (Valentine 1988-1990 Alitolppa-Niitamon 1993, 19 mukaan.)

Kulttuurin käsitteeseen kuuluvat pysyvyyden ja kerrostumisen elementit. Se on suhteellisen pysyvää ja sukupolville siirrettävää, mutta toisaalta se muuntautuu, kun vanhan tilalle tulee uutta. Kulttuurin muotoutumisessa on jotain pysyväksi muotoutuvaa, mutta samalla se on avoin uudistuksille, keksinnöille ja uuden oppimiselle. Tällaisen yleisen määrittelyn mukaan voidaan ajatella kulttuuria olleen aina niin kauan kuin ihmiset ovat luoneet ja kehittäneet erilaisia yhteisöllisiä toimintatapoja. (Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 11-12.)

Korkeakulttuuriksi kutsutaan korkeatasoiseksi älylliseksi ja esteettiseksi toiminnaksi ja myös näiden tuotteita esimerkiksi musiikissa tai kuvataiteeksi. Tämä on kuitenkin mukana vain osassa ihmisten välistä vuorovaikutusta. Nämä saattavat

symboloida vahvasti esimerkiksi kansallista kulttuuria, mutta ne eivät välttämättä näyttäytyä oleellisena jokapäiväisenä kokemuksena arkielämässä. (Hautaniemi 2001, 13-14.) Martikainen, Sintonen ja Pitkänen (2006, 12) nostavat Hautaniemen (2001, 13) korkeakulttuurin määritteen rinnalle antropologisen kulttuurin käsitteen. Antropologiassa kulttuurin ymmärretään tarkoittavan abstraktia järjestelmää, joka sisältää näkyvä että näkymättömiä piirteitä. Muiden muassa ruokatavat, pukeutuminen ja tapakulttuuri luetaan näkyviksi piirteiksi. Näkymättömiksi piirteiksi laskeaan esimerkiksi arvot, moraalit, ihanteet ja uskonto. Tällöin kulttuurin on huomioitu ohjaavan ihmisten toimintaa ja ajattelua ainakin jossain määrin.

Opinnäytetyössäni käytän omakulttuurisuus käsitettä. Käsitteen sisällä pidän kulttuurin määritelmää, mutta omakulttuurisuus painotuksella tarkoitan oman kulttuurin yksilöllistä kokemusta vieraassa ympäristössä. Jokainen ihminen on kasvanut sen yhteiskunnan jäseneksi, jossa on syntynyt. Sen pohjalta voin todeta, että jokainen maahanmuuttaja on jonkun kulttuuriryhmän jäsen. Omakulttuurisuus sanalla haluan tehdä eron maahanmuuttajien ja suomalaisen kulttuurin välille, koska painopiste opinnäytetyössäni on oman kulttuurin toteuttamisen mahdollisuudessa.

Yhteiskunta ja kulttuuri ovat suuressa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Ne ovat riippuvaisia toisistaan ja määrittyvät toistensa kautta. Ellei ole olemassa ylläpitävää ja uudistavaa yhteiskuntaa, ei voi olla kulttuuria. Ei voi myöskään ajatella, että olisi yhteiskuntaa, jos ei ole sukupolvilta toisille siirtyvää kulttuuria. Ihminen perii sosiaalisen kulttuurinsa. (Alho 1994, 69-71.) Itse keskityn omassa tutkimuksessa sosiaaliseen kulttuuriin.

4.2 Syrjintä omakulttuurisuuden haasteena

Syrjintä on uhrin näkökulmasta kuvattuna epäoikeudenmukaista poissulkemista tai erottelua, jonka seurauksena syrjittävä tai joukko syrjittäviä jää paitsi jostain mikä kuului heillekin. Syrjintä koetaan leimaamisena vähempiarvoiseksi kuin muut. Tämän vuoksi syrjityt ovat haluttomia pitämään tiukasti kiinni oikeuksista, jotka heille kuuluvat. Tästä johtuen syrjintä jää vain näiden osapuolten (yksilö, ihmisjoukko, instituutio) väliseksi, johon ulkopuolinen ei välttämättä halua osallistua tai tulla edes tietoiseksi siitä. Syrjityn kokemus saattaa jopa johtaa siihen, että tämä on valmis muuttamaan identiteettiään tai lieventämään tai kieltämään kokonaan identifikaationsa siihen vähemmistöryhmään, jonka jäsenenä tätä on syrjitty. Toisin sanoen, syrjintä on tällöin toteutunut ja vähemmistöryhmän edustaja on pakotettu luopumaan vähemmistöidentiteetistään ja omaksuma valtaväestön identiteetti. Sulauttamiseksi kutsutaan sitä, että negatiivisella syrjinnällä laitetaan syrjinnän kohde valintatilanteeseen, jossa vähemmistöidentiteetistä luopuminen tuottaa positiivisen hyväksynnän. Valtaväestö viestittää tällöin, että tule kaltaiseksemme tai syrjäydy. (Kortteinen & Makkonen 2000, 8.)

Rasismi ja syrjintä ovat läheisiä käsitteitä. Rasismi kuitenkin pitää sisällään syrjinnän käsitteen ja se myös kattaa sen lisäksi asenteet, ennakkoluulot, rotuopit ja opit tiettyjen kulttuurien paremmuudesta muihin nähden sekä kiusaamisen, vähemmistöjen syrjäytymisen ja muut vastaavat yhteiskunnassa vaikuttavat ilmiöt (Kortteinen & Makkonen 2000, 10). Toisaalta rasismiksi kutsutaan puhetavasta riippuen paitsi aatteita ja asenteita, mutta myös toimintaa ja toiminnan seurauksia. Rasismin määritelmiä on luonnehdittu olevan yhtä paljon kuin sen määrittelijöitäkin (Jenkins 1997, Rastaksen 2005, 73 mukaan). Suppeiden määritelmien mukaan rasismi määrittää ainoastaan tietynlaiset opit, kuvitelmat ja asenteet sekä niihin selvästi liittyvän toiminnan. Tämä määritelmä sulkee kuitenkin pois tahattoman ja institutionaalisen rasismin. Tahattomalla rasismilla tarkoitetaan arkielämään sulautunutta piilorasismia, jota ei enää koeta rasistiseksi. (Rastas 2005, 74.) Institutionaalaisella rasismilla tarkoitetaan yhteiskunnan rakenteisiin sisältyvää rasismia

(Puuronen 2003, 193).

Kansa ja fyysinen tyyppi suosii omaa tyyppiään ja pitää sitä ainoana oikeana. Tämä asenne ulottuu myös kulttuurin osa-alueelle. Pysyvimpiä kulttuurisia ominaisuuksia ovat juurikin etnosentrismi eli omaryhmäkeskeisyys. Maailmassa esiintyy myös nykypäivänä ajatusta, että käsitys ihmisyydestä rajautuu käsittämään vaan omaa ryhmää. Tästä syntyy käsitys meistä. Kulttuurirelativismi liittyy tähän olennaisesti. Se merkitsee sitä, että 'meillä' on mahdollisuus esittää loogisia arvoarvostelmia meidän kannaltamme vieraista kulttuureista. Me voimme tuomita tietyt kulttuuriset piirteet, koska ne eivät sovi meidän omalle arvoasteikollemme. (Alho 1994, 72- 81.)

Rasismia on ollut kautta aikojen ja siihen on voimakkaasti aina liittynyt rodun käsite. Nykyajan suomalaisista suurin osa on elänyt ja kasvanut kulttuurissa, jossa vanhan rotuopit ovat olleet rakentamassa käsityksiä eri kansoista ja kulttuureista. Tästä on syntynyt kulttuurinen muisti, joka määrittelee toiset toisiksi. Tämä muisti uudistuu jatkuvasti, mutta on samalla myös kestävä. Kulttuurisesta muistista otetaan käyttöön ja rakennetaan uusia ajatusmalleja toisista vaikka ajatus ihmisrotujen olemassaolosta sekä eriarvoisuudesta on virallisesti hylätty. Nämä kansoja ja ihmisryhmiä koskevat myytit, opit ja käsitykset ovat muototutuneet pitkän ajan kuluessa, eivätkä ne ole helposti purettavissa. (Raittila 2004, Rastaksen 2005, 79-81 mukaan.) Tähän liittyy oleellisesti myös teoria rasististen ajatusmallien muuttumisesta totuudeksi. Väitetään, että rasismien vapaa ilmentyminen esimerkiksi mediassa tekee rasismista hyväksyttyä, sitten populaaria ja lopulta se muuttuu hyväksytyksi. (Hall 1992, Kaartisen 2005, 32 mukaan.)

4.3 Monikulttuurisuus

Taustalla oleva kulttuuri määrittää monikulttuurisuuden ja kulttuurien välisyyden erilaisiksi merkityksiksi. Perinteisen näkemyksen mukaan monikulttuurisuus tarkoittaa kulttuuripiirteiltään erilaisten, mutta sisäisesti yhdenmukaisten ryhmittymien olemassaoloa jossakin tilassa. Tällöin kulttuuriset ryhmittymät nähdään toisistaan

erottuvina yksikköinä. Tämä näkemys kuitenkin asettaa kulttuurien väliset rajat liian selkeiksi eikä se huomioi sosiaalisen vuorovaikutuksen monimutkaisuutta ja merkitysvälitteisyyttä. (Martikainen, Sintonen & Pitkänen 2006, 14.)

Martikainen, Sintonen ja Pitkänen (2006, 14) erottavat kolme erilaista monikulttuurisuuden käsitteen merkitystä, joita on käytetty viime vuosikymmeninä. Yhtenä merkityksenä on kulttuuripiirteiltään eroavien ryhmittymien olemassaolo maailmanlaajuisesti. Toiseksi sillä on kuvattu erilaisten etnisten ryhmittymien rinnakkaiselo yhteiskuntien sisällä. Kolmanneksi sillä on tarkoitettu yhteiskunnan tai valtion tiedostettua politiikkaa omalla alueellaan etnisen ja kulttuurisen erilaisuuden ylläpidossa. Kolmas näkökulma esittää, että monikulttuurinen yhteiskunta olisi ihanteellinen tila, johon yhteiskuntapoliittisin toimin tulisi pyrkiä. Nämä monikulttuurisuuskäsitteet ovat perustuneet useimmiten perinteiseen kulttuurikäsitteeseen siten, että etnisten ryhmittymien kulttuuriset ominaisuudet ja erot löytyvät esineellisistä tai näkyvistä kulttuuripiirteistä.

1990-luvulta lähtien on yleistynyt käsitys, että monikulttuurinen yhteiskunta nähdään monimuotoisiin identiteetteihin perustuvana yhteiskuntamuotona. Tällöin keskeiseksi koetaan, miten ihmiset käyttävät erilaisia luokittelukriteerejä ryhmänmuodostuksessaan. Ryhmänmuodostus nähdään merkityksellisenä toimintana, jossa etsitään vastauksia identiteetin peruskysymyksiin. Ryhmän identifioitumista ei koeta näkyviin kulttuuripiirteisiin sidotuiksi. Se nähdään jatkuvien ja epäjatkuvien merkitysneuvotteluiden tuottamana erottautumisen ja yhdistymisen prosessina. Tämä johtaa siihen, että yhteiskunta ymmärretään näiden merkitysneuvotteluiden tilana ja kontekstina. (Martikainen ym. 2006, 15.)

4.4 Monietninen/monikulttuurinen yhteiskunta

Monikulttuurisella viitataan yleensä ihmisten olemassaoloon, mutta se voidaan nähdä myös poliittisena ohjelmana, yhteiskunnan rakenteiden muutoksena. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri kulttuurien edustajat elävät tai ainakin pyrkivät elämään tasa-arvoisessa asemassa keskenään. He elävät vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, jolloin muodostuu kaikkia yhteiskunnan jäseniä oikeuksia kunnioittava kokonaisuus. Tämänlainen kulttuurien välinen tasa-arvo vaatii tukea ja poliittista tahtoa. Käsitys monikulttuurisesta yhteiskunnasta on ollut kritiikin kohteena. Sen ajatellaan ylläpitävän yhteiskunnassa erilaisia ryhmiä, jolloin on mahdoton luoda yhteiskunnallisesti yhtenäistä arvopohjaa ja yhteisiä tavoitteita. (Räty 2002, 47.)

Nykypäivän yhteiskunnallinen maahanmuuttopoliittinen keskustelu on käsitys rasismistä ja sen selitysvuimasta laajentunut kulttuurisia merkityksiä sisältäväksi kategorisoimiseksi. Tällöin korostetaan kansoja erillisinä kulttuureina. Vähemmistöryhmien valtakulttuuriin integroitumisen esteenä saattaa kuitenkin olla eri kulttuuriryhmien pitäminen erillään toisistaan. Sosiaalinen vuorovaikutus muodostaa kulttuurisia merkityksiä, joten ryhmäkulttuurisilla piirteillä ei voida selittää etnisten ryhmien kulttuuri-identiteettiä. Ajan kuluessa jotkut näistä kulttuuriset merkitykset alkavat toimia perintöinä ja ryhmän kulttuurina. (Järvinen 2004, 42-43.)

Suomalaista yhteiskuntaa ja politiikka on rakennettu niin, että lähtökohtana on ollut ajatus suomalaisesta yksikulttuurisesta yhteiskunnasta. Tällöin mielikuvana on välittynyt kuva valtiosta, jossa asuu yksi, yhtenäinen kansa. Muiden muassa koulu- ja kulttuurielämä pohjautuvat ajatukseen kansalaisesta, joka on tavallinen suomalainen. Tästä johtuen poliittisena toimintana monikulttuurisuus tarkoittaa sitä, että yhteiskunnan palveluita kehitetään vastaamaan monikulttuurisen asiakasryhmän tarpeita. Asiakkaiden kohdalla täytyy huomioida mm. eri kieli, uskonto ja kulttuuri palveluita järjestettäessä. Toiminnan tarkoitus on siis erilaisiin tarpeisiin vastaaminen, tasa-arvon edistäminen ja konfliktien ehkäiseminen. (Räty 2002, 47-)

48.)

Räty (2002, 48) toteaa, että monikulttuurinen yhteiskunta on ideaalimalli, mikä ei ole toteutunut missään maailman valtiossa. Monikulttuurinen yhteiskunta voi olla kuitenkin tavoite, kun mietitään mihin yhteiskuntaa halutaan kehittää. Monikulttuurisia malleja on helpompi toteuttaa pienemmissä yhteisöissä kuin koko yhteiskunnan tasolla. Ihmisiä luokitellaan ja jaotellaan heidän kulttuuristen ominaisuuksien perusteella. Kulttuuri nähdään selittävänä tekijänä ihmisten syrjäytymiselle tai mahdollisuutena etenemiselle. Kuitenkin voidaan ajatella, että toimiva monietninen ja –kulttuurinen rakennemalli hyväksyy erilaiset kulttuuriset ja sosiaaliset erityispiirteet ilman, että se rakentaa palveluita absoluuttisen eriyttävävästi. (Inglis 1996, Hautaniemen 2001, 29 mukaan.)

4.5 Kulttuurisokki

Kulttuurien kohtaamisessa käytetään termiä kulttuurishokki. Se on välttämätön tapahtuma kun ihminen joutuu kosketuksiin pidemmäksi aikaa vieraan kulttuurin kanssa. Kulttuurien vuorovaikutus ei ole ongelma vain niin sanotulle vähemmistölle vaan myös enemmistölle. (Alho 1994, 87-88.) Kulttuurisokki kuvaa myös valtakulttuuriin sopeutumista. Se viittaa niihin psyykkisiin oireisiin, joita saattaa ilmentyä uudessa ympäristössä. Näitä oireita saattavat olla lievimmillään koti-ikävä, mutta se saattaa ilmentyä masennuksena tai epätoivona. (Plym-Rissanen, [viitattu 23.3.2010].)

Jokainen reagoi kuitenkin omalla, persoonallisella tavallaan kulttuurin muutokseen. On löydetty kuitenkin hyvin paljon yhtäläisyyksiä tämän asian suhteen, joten sen vuoksi on voitu määritellä sopeutumisen vaiheita. Voidaan puhua lapsen ja aikuisen maailmankuvasta. Lapsen maailman kuva ei ole valmis, joten se voi joustavammin luontevammin suhtautua uuteen kulttuuriin, kun taas puolestaan aikuisen maailmankuva on valmis eli se rakentuu tietystä osa-tekijöistä ja toimii tiettyjen sääntöjen mukaan. Tämä aiheuttaa sen, että aikuinen kokee suurempaa tarvetta sopeutua ja sen vuoksi syntyvät vaikeudet. (Raunio 1994, 117-118.)

4.6 Etnisyys

Kulttuureihin perustuvaa erontekojen systeemiä tarkoitetaan, kun puhutaan etnisyydestä. Ihmiset erottuvat toisistaan sekä tekevät eroja muiden välille kulttuurisin välinein. Etnisen ryhmän jäsenten oletetaan olevan myös tavalla tai toisella samaa alkuperää. Etnisyyttä kuvaa myös se, että puhuttaessa monikulttuurisuudesta viitataan monien eri etnisten ryhmien olemassa oloon yhteiskunnassa. Usein kuitenkin jää huomioimatta, että suomalaiset ovat myös oma etninen ryhmänsä, jota määrittelee erityinen suomalainen kulttuuri. Kulttuuri sekä etnisyys liitetään toisiinsa saumattomasti. Näistä on tullut myös politiikan tekemisen välineitä: esimerkiksi vähemmistöjen oikeuksista puhutaan usein etnisyyden käsitteellä ja vaatimalla siihen kytkeytyviä kulttuurisia ja poliittisia oikeuksia. (Huttunen 2005, 117-118.)

Hyvinvointi valtion kontekstissa etnisyys ja kulttuuriset erot esiintyvät yhtäältä hallittavina ja kontrolloitavina, mahdollisina konfliktien aiheuttajina, mutta toisaalta rikkautena, jonka tukemiseen esille tuomiseen jaetaan tukea ja muita resursseja. Etnisyys ajatellaan usein luonnolliseksi ilmiöksi, jonka avulla selitetään muita ilmiöitä esim. käyttäytymistä. Etnisyydessä on kyse suhteista. Tällöin tietyt kulttuuriset piirteet tulevat merkityksellisiksi eronteon välineiksi suhteessa muihin. Eri etnisillä ryhmillä on monia yhtenäisiä kulttuurisia käytäntöjä, mutta ainoastaan jotkut tietyt käytännöt tai piirteet tulevat merkityksellisiksi etnisyyden merkkeinä. Etnisyyden määrittelyyn tuovat ristivetoa sen ulottuvuudet kulttuurisella kuten myös poliittisella kuin organisatorisella tasolla. (Huttunen 2005, 119-129.)

Etnisyyden yksi osa-alue on etninen identiteetti. Kaikkia yksilön tai ryhmän piirteitä voidaan pitää osana sen identiteettiä, mutta yksilön tietoisuus kuten kulttuurikin voi vaihdella. Identiteetillä on kaksi puolta: se miten yksilön tai ryhmän käsitys identiteetistään, mutta myös se miten heidän identiteettinsä määrittyy ulkopuolelta. Molemmat näistä vaikuttavat toisiinsa. Nämä kaksi saattavat olla myös samankaltaisia, mutta toisinaan ne voivat olla aivan vastakkaisia, jolloin kyse on identiteettikonflikteista tai -kriisistä. (Hautaniemi 2001, 22.) Identiteettikonfliktia voisi kuvata Suomen romanien kohdalla. Suomalaiset näkevät romanit mahdollisesti laiskoina, koska he eivät tee työtä. Romanit taas voivat nähdä itsensä omalle

elämälle omistautuneina, koska eivät raada työtä niin paljon. Näkemykset toisista ja itsestä ovat totaalisen vastakkaiset, mikä jo hiukan eriyttää romaneja suomalaisuudesta.

Hautaniemi (2001, 23) toteaa, että viimeaikainen tutkimus tuo esiin, että etninen identiteetti on vain yksi ihmisen lukuisista identiteeteistä. Ihmisillä on samaan aikaan monia identiteettejä, joita ilmastaan limittäin eri tilanteissa. Identiteetti on jatkuvasti muuttuva prosessi, mikä pitää sisällään monta tapaa olla suhteessa muihin ja itseen.

5 SEINÄJOEN PALVELUJÄRJESTELMÄ MAAHANMUUTTAJILLE

Seuraavaksi esittelen Seinäjoen sosiaalipalvelujärjestelmää maahanmuuttajille. Perehdyn, mitä palveluita niin kaupungin kuin kolmannen sektorin toimesta järjestetään. Seinäjoen kotouttamisohjelma on ollut suurin tiedonlähde selvittäessäni palvelujärjestelmää, mutta olen myös tehnyt asiantuntijatiedusteluita 3. sektorilta selvittääkseni heidän palveluitaan. Nämä tiedustelut tein sähköpostitse. Lähettämässä sähköpostissa oli liitteenä kysymyslomake (LIITE 2.), johon asiantuntijat vastasivat lähettämällä lomakkeen minulle takaisin täytettynä. Vastauksia tuli kolme.

5.1 Seinäjoen kotouttamisohjelma

Seinäjoen kaupungin tehtävät maahanmuuttajien kotouttamisessa on yleis- ja yhteensovittamisvastuu kotouttamisessa sekä palveluiden järjestäminen. Kotouttamisohjelman tarkoitus on tasa-arvon edistäminen. Tasa-arvolla tarkoitetaan maahanmuuttajan oikeutta täydentää opintojaan ja ammattitaitoaan, opiskella suomen kieltä, perehtyä uuteen asuinympäristöön ja sen kulttuuriin, käyttää muita sopeutumiseen tarvittavia palveluita sekä oikeutta säilyttää ja harjoittaa omaa etnistä äidinkieltään ja kulttuuriaan. Kotouttamisohjelman piiriin kuuluvat maahanmuuttajat, jotka ovat ilmoittautuneet työttömäksi tai saavat toimeentulolain mukaista toimeentulotukea. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 9.)

Maahanmuuttajien henkilökohtainen kotouttamisohjelma perustuu vastavuoroisuuteen. Yhteiskunta tarjoaa toimeentulon, kun puolestaan maahanmuuttaja itse aktiivisesti hankkii Suomessa tarvittavia tietoja ja taitoja. Seinäjoella kotouttamisohjelman piiriin kuuluvat maahanmuuttajat, joilla on kotikuntalain mukainen kotipaikka Seinäjoella. Ulkomaalaisen asema katsotaan oleskeluluvan perusteella. Kotout-

tamisohjelman palveluiden suurimpana määrittävänä tekijänä on se, onko maahanmuuttaja saapunut yksin vai perheensä kanssa ja onko hänellä tarkoitus pysytellä Suomessa pysyvästi vai vain tilapäisesti. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 10.)

Maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttavat Seinäjoen kaupungin tarjoamat palvelut, kuntalaisten sekä maahanmuuttajien asenteet, kulttuuriarvot, heidän resurssinsa ja kotoutumisasenteensa. Kotoutumisprosessin tärkeänä tekijänä pidetään suomen kielen opiskelua. Maahanmuuttotyö on pitkälti yhteistyötä muiden palveluiden tarjoajien kanssa. Asennetyön tulisi näkyä jokapäiväisessä elämässä. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 11.)

5.2 Sosiaalityön asema maahanmuuttajien palveluissa

Sosiaalityön tavoitteena on tarjota niitä taitoja ja valmiuksia, jotka maahanmuuttaja tarvitsee selviytyäkseen itsenäisesti. Tavoitteena on tukea heidän kotoutumistaan, saada maahanmuuttajat ymmärtämään suomalaista elämäntapaa ja kulttuuria, vahvistaa heidän omaa kulttuuriaan sekä ehkäistä sopeutumisprosessissa syntyviä vaikeuksia. Sosiaalityön tarkoituksena on huomioida maahanmuuttajan tarpeet kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on asiakkaan elämänhallinta ja omatoimisuus. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 12.)

Pakolaiset sekä paluumuuttajat ovat oma erikoisryhmänsä, joiden tarpeet on huomioitu sosiaalityön organisaatiossa tarpeen mukaan erikseen. Muita maahanmuuttajia opastaa sosiaalityön toimeentuloyksikön työntekijä. Hän osallistuu yhdessä työvoimaviranomaisten kanssa maahanmuuttaja-asiakkaiden kotoutumisohjelman laadintaan. Pakolaisryhmille palkataan erikseen määräaikainen pakolaiskuraattori. Tämän tehtävänä on koordinoida pakolaisten vastaanotto sekä toimia heidän sosiaalityöntekijänään. Pakolaiskuraattorin tehtävänä on myös yhteistyössä Etelä-Pohjanmaan työ- ja elinkeinokeskuksen kanssa mm. työtehtävien koordinointi ja tiedonvälitys eri yhteistyötahojen välillä, tulkkipalveluiden järjestäminen, tukihenkilötoiminnan sekä koulutuksen organisoiminen yhdessä yhteistyötahojen kanssa,

pakolaisten perheenyhdistämisasioiden hoitaminen sekä pakolaisuuteen liittyvä tiedottaminen ja asennekasvatus. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 13.)

5.3 Sosiaali- ja terveystalvelut

Terveydenhuolto on osa Seinäjoen palvelujärjestelmää. Maahanmuuttajat kuuluvat samojen palveluiden piiriin kuin kaikki muutkin kaupungin asukkaat. Kulttuurierot sekä erilaiset terveysongelmat tuottavat uusia haasteita terveydenhuollolle. Kaikkien ulkomaalaisryhmien kohdalla pyritään järjestämään tulkkauspalveluita kunnes he oppivat kommunikoimaan suomen kielellä. (Seinäjoen kotouttamisohjelma 2008, 14.)

Maahanmuuttajaperheillä on samanlainen oikeus päivähoidon kuten muillakin suomalaisilla. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla lapsilla varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan sekä saamelaisia, romaneja, viittomakielisiä sekä maahanmuuttajataustaisia lapsia. Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman sekä suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi. Varhaiskasvatus järjestetään tavallisen varhaiskasvatuksen yhteydessä siten, että lapsi kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontakteja ryhmässä tuetaan. Kuitenkin vastuu oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisessä on perheellä itsellään. (mts. 15.)

Uuden pakolaisryhmän saapuessa palkataan määräaikainen kodinhoitaja. Kotihoidon tarkoituksena on omalta osaltaan auttaa maahanmuuttajaa selviytymään oma-toimisesti omassa kodissaan sekä ohjata käyttämään paikallisia palveluita. Kotihoidon työntekijä perehdyttää maahanmuuttajaa heidän lähiympäristöönsä mm. opastamalla virastoissa asiointiin. (mts. 16.)

5.4 Sivistyskeskus

Sivistyskeskus tarjoaa ainakin seuraavia palveluita maahanmuuttajille: valmistava opetus, erityisopetus sekä lukiokoulutus. Opetustoimen lainsäädännön mukaan jokainen Suomessa vakinaisesti asuva lapsi on oppivelvollinen ja kunta on velvollinen järjestämään tätä opetusta. Maahanmuuttaja lapset kuuluvat siis oppivelvollisuuden piiriin. Kunta voi järjestää erillistä perusopetukseen valmistavaa opetusta maahanmuuttajille. Tämä on tarkoitettu vasta maahan tulleille oppilaille sekä Suomessa syntyneille tai alle kouluikäisinä maahan tulleille, joilla ei ole puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi edellytyksiä opiskella perusopetuksen ryhmässä. Valmistavan perusopetuksen tavoitteena on luoda turvallinen oppimisympäristö, jossa maahanmuuttaja saa mahdollisuuden tutustua ja sopeutua suomalaiseen kouluun, yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Valmistavassa perusopetuksessa on mahdollisuus myös oman kieliseen opetukseen, jonka tarkoituksena on vahvistaa monikulttuurista identiteettiä ja rakentaa pohjaa toiminnalliselle kaksikielisyydelle. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 18-19.)

Edellä mainittu valmistava opetus on kehitetty maahanmuuttajia varten. Muuten maahanmuuttajilla on samanlaiset oikeudet opetukseen kuin suomalaisillakin. Lukiopetukseen voi koulu saada erillistä valtionavustusta, jos he opettavat vierasta kieltä oman äidinkielen ylläpitämisen tarkoituksessa. (mts. 21.)

5.5 Kirjastotoimi, kulttuuritoimi sekä kansalaisopisto

Kaikki Seinäjoen kirjastopalvelut ovat myös maahanmuuttajien käytössä. Seinäjoen kirjastoissa on ilmaisia asiakaspäätte asemia, joilla on pääsy Internetiin. Kirjastoissa on mahdollisuus PressDisplayn käyttöön, jonka avulla voi lukea yli 500 lehteä 70 maasta 37 eri kielellä. Seinäjoen kaupungin kirjaston fyysisiin teoksiin kuuluu valta kielisten teosten lisäksi hieman muun kielistä kaunokirjallisuutta. Jos jotain aineistoa ei Seinäjoen kirjastosta löydy, voidaan sitä lainata ilmaiseksi muis-

ta Suomen kirjastoista. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 21-22.)

Kaikki Seinäjoen kulttuuritapahtumat ovat avoinna kaikille. Kulttuuriharrastustoimintaa järjestää Seinäjoella pääsääntöisesti eri yhdistykset sekä yhteisöt. Myös kansalaisopisto tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia harrastaa kulttuuria. Maahanmuuttajat voivat osallistua kansalaisopiston järjestämille kursseille oman kiinnostuksen ja harrastuneisuutensa mukaisesti. Tällä toiminnalla on merkitystä myös sosiaalisten suhteiden luomisen sekä yleensä yhteiskuntaan integroitumisen kannalta. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 23.)

5.6 Seurakunnat

Seurakuntien tapahtumat ovat avoimia myös maahanmuuttajille. Seurakunnat järjestävät myös mahdollisuuksien mukaan messuja englanninkielisinä. Evankelisluterilainen kirkko toteuttaa maahanmuuttajille erityisesti tarkoitettuja leirejä, retkiä, pienryhmiä sekä esimerkiksi omia joulujuhlia. Seurakunta tarjoaa maahanmuuttajille mahdollisuuden käyttää tilojaan, joissa maahanmuuttajat voivat kokoontua ja harjoittaa omaa uskontoaan. Evankelisluterilaisen kirkon ensisijaiseksi tehtäväksi mainitaankin oman uskonnon harjoittamisen tukeminen uudessa kulttuurissa sekä ympäristössä. Evankelisluterilainen kirkko järjestää retkiä, joiden tarkoituksena on mm. ympäristöön tutustuminen sekä suomalaisiin normeihin perehtyminen (Salo 2010). Vapaakirkossa maahanmuuttajatyö kuuluu osaksi lähimmäistyötä. Vapaakirkko on mukana kotouttamisessa tarjoamalla erityisaktiviteetteja lapsille ja nuorille sekä toimintaa aikuisille yhdessä suomalaisten kanssa. Vapaakirkko mainitsee, että näin muodostuvat ystävyys-suhteet ovat auttamassa maahanmuuttajia sopeutumisprosessissa suomen kulttuuriin. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 31-32.)

Helluntaiseurakunta järjestää säännöllisen toiminnan lisäksi joka toinen kuukausi maahanmuuttajille naistenillan. Helluntaiseurakunnalla kokoukset tulkataan keski- viikkoisin ja sunnuntaisin englanniksi. Helluntaiseurakunta pyrkii tekemään palveluitaan lähemmäksi maahanmuuttajille kääntämällä internet-sivustoaan englannik-

si (Järvinen 2010). Seurakunnat tekevät yhteistyötä toistensa kanssa taatakseen palveluita, joita on noussut toiveena maahan muuttaneiden taholta. Jouluisin seurakunnan järjestävät yhteisen kansainvälisen joulujuhlan. (Salo 2010; Järvinen 2010.)

5.7 Järjestöt ja yhdistykset

Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat ry:n toiminnan tarkoituksena on maahanmuuttajien sopeutumisen ja kotoutumisen tukeminen niin Etelä-Pohjanmaalle kuin suomalaiseen yhteiskuntaan. Se antaa myös ohjausta työelämään ja koulutuksen pariin pääsemisessä. Yhdistys tekee myös asennetyötä, jonka tarkoituksena on maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäiseminen, ennakkoluulojen vähentäminen sekä suvaitsevaisuuden lisääminen. Yhdistys edustaa maahanmuuttajia ja se pyrkii tukemaan maahanmuuttajien oman kielen säilyttämistä sekä kulttuurin harjoittamista. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 32; Huusko, 2010.)

Seinäjoella toimii myös **Tullaan tutuksi- projekti**. Tämä projektia on toteutettu vuosina 2007-2010 ja se on suunnattu kotoutumisen jälkeiseen tukemiseen. Sen työtapoja ovat erilaiset yksilö- ja ryhmätapaamiset maahanmuuttajille ja he pyrkivät myös aktivoimaan järjestö ja yhdistystoimintaa. Tullaan tutuksi- projekti toimi **Kaks' Kättä tuki ry:n** hallinnoimana. Tullaan tutuksi- projekti päättyi alku syksystä 2010 eikä jatkosta ole tietoa (Eeli 2010). Kaks' Kättä tuki ry:n tarkoituksena on työllistää ihmisiä tarjoamalla harjoittelupaikkoja. Se on tarjonnut maahanmuuttajille kotouttamisvaiheen harjoittelupaikkoja. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 33-35.)

Mannerheimin lastensuojeluliitto (MLL) on kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään ja onnelliseen lapsuuteen. Seinäjoella MLL on aloittanut syksystä 2007 lähtien tarjoamaan maahanmuuttajaperheille monikulttuurisia perheiltaja. Tämän toiminnan tarkoituksena on ollut antaa tutustumismahdollisuus suomalaisille ja maahanmuuttajaperheille. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 36.)

Etelä-Pohjanmaalla toimii myös **Rasmus-verkosto**. Tämä on valtakunnallinen rasismien ja muukalaispelon vastaista työtä sekä monikulttuurisuutta ja ihmisoikeuksia edistävien tahojen ja toimijoiden verkosto. Se kokoaa yhteen eri tahojen toimijoita kuten kansalaisjärjestöjen, maahanmuuttajayhdistysten, uskonnollisten yhteisöjen sekä työmarkkinajärjestöjen. Rasmus- verkoston toiminta perustuu eri tahojen toimintaan ja tapahtumiin. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 37.)

Seinäjoella toimii maahanmuuttaja työssä aktiivisesti myös **Suomen Punainen Risti**. Sen suurimpana meriittinä Seinäjoen alueella on kotoutumisessa apuna oleva tukihenkilötoiminta. Tukihenkilöt toimivat arjen tukena ja apuna. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on luoda sosiaalisia verkostoja paikkakuntalaisiin. Palveluita suunniteltaessa huomioon on otettu paikalliseen kulttuuriin sekä ympäristöön tutustuminen. SPR tarjoaa myös erilaista ryhmätoimintaa ja yksittäisiä tapahtumia. (mts. 38; El Massri 2010.)

Seinäjoella palveluita maahanmuuttajille tarjoavat myös Järjestötalo, Toimintojen Talo sekä Kriisikeskus Mobile. **Järjestötalolla** toimii 23 terveys- ja sosiaalialan järjestön toimistoa. Järjestötalolla toimii mm. erilaisia vertaistukiryhmiä sekä oma-apuryhmiä, joissa voi keskustella samaa kokeneiden kanssa. **Toimintojen talo** tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen. Talossa sijaitsee pakolaiskuraattorin toimisto. Maahanmuuttajille toimii talossa erilaisia ryhmiä, kuten maahanmuuttajanaisten ryhmä. Toimintojen talo mahdollistaa toiminnallaan myös työnantajien sekä maahanmuuttajien kohtaamisen. (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 36.) **Kriisikeskus Mobile** tarjoaa puolestaan maksutonta kriisiapua kaikille kuntalaisille, mutta heillä ei ole kohdennettuja erityispalveluita maahanmuuttajille (Kuutti 2010). Seinäjoella toimii myös 11 eri maiden **ystävyyssseuroja** (Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma 2008, 36).

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Aiheeni opinnäytetyöhöni nousi omasta kiinnostuksestani maahanmuuttajuutta kohtaan. Maahanmuuttajien omakulttuurisuus näkökulmana näyttäytyi kiinnostavana, koska useimmiten keskustellaan heidän integroitumisesta yhteiskuntaan. Harvoin kuitenkin mainitaan heidän oikeuksistaan harjoittaa omaa kulttuuriaan. Opinnäytetyötäni aloitin tekemään syksyllä 2009 ja haastattelut tein syksyllä 2010. Seuraavassa luvussa kerron opinnäytetyöni kulusta. Kerron, miten päädyin valitsemaan opinnäytetyöhöni laadullisen menetelmän, miten valitsin haastateltavani sekä miten haastattelut rakentuivat.

Tutkimuskysymyksinäni ovat seuraavat kysymykset

1. Minkälaisena prosessina maahanmuuttajat kokevat kotouttamisen?
 - Minkälainen asema maahanmuuttajien omakulttuurisuudella on Suomen sosiaalipalvelujärjestelmässä?
 - Olisiko palvelujärjestelmässä oltava enemmän omakulttuurisia ominaisuuksia?
2. Millainen merkitys omalla kulttuurilla on maahanmuuttajalle vieraassa ympäristössä?
 - Millä tavoin maahanmuuttajat ovat ylläpitäneet omaa kulttuuriaan? Onko joitain elementtejä, joista he eivät halua luopua?

6.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita enemmän tapahtumien yksityiskohtaisista rakenteista. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole etsiä yleistettävää tietoa vaan löytää uusia merkityksiä siinä ympäristössä, jossa tutkimusta tehdään. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista. (Metsämuuronen 2008, 14; Hirsjärvi & Hurme 2008, 22; Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.)

Tutkimusmenetelmäksi valitsin laadullisen tutkimuksen, koska halusin nostaa kokemuksellista tietoa suoraan opinnäytetyöni kohderyhmältä. Koin, että omista kokemuksista puhuminen on selkeämpää kasvotusten. Kasvotusten haastattelella pystyy myös tarkentamaan vastauksia, jos joitain olisi jäänyt epäselväksi. Toisaalta opinnäytetyöni aiheena on laaja käsite 'kulttuuri', joten aiheesta puhuminen ja sen merkityksen selvittäminen mielestäni vaati laadullista menetelmää. Kotoutuminen on jokaiselle yksilöllinen prosessi ja jokainen kuvailee omia kokemuksiaan omista lähtökohdistaan käsin. Maahanmuuttajat eivät myöskään ole heterogeeninen ryhmä vaan he tulevat eri maista kuin myös eri elinolosuhteista. Jokaisella on omat näkemyksensä suomalaisesta yhteiskunnasta kuten siihen kotoutumisesta. Yksittäisten merkitysrakenteiden nostamisen opinnäytetyön aiheestani koin tehokkaimmaksi laadullisella tutkimuksella.

Tiedonkeruu menetelmäksi valitsin teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun, koska aiheeni oli hyvin monitahoinen. Aiheeseen liittyi monia kokemuksellisia aiheita ja halusin pitää haastattelun mahdollisimman avoimena, jotta saisin nostettua juuri haastateltavieni kokemuksista tärkeimpiä ja muistettavimpia piirteitä esiin. Kysymykset pyrin pitämään myös mahdollisimman avoimina, jotta en johdattelisi kysymyksilläni haastateltavia vaan he saisivat itse kuvailla kokemuksiaan. Tein tarkentavia kysymyksiä tarpeen mukaan. Teemahaastattelussa haastattelu keskittyy tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Haastattelu etenee tiettyjen teemojen mukaan eikä suurta painoarvoa ole yksittäisillä kysymyksillä. Tämä suurelta osin vapauttaa tutkijan tiukasta tutkijan näkökulmasta ja tuo tutkittavan äänen kuuluviin. Tästä näkökulmasta ihmisten tulkinnat asioista ja heidän antamansa

merkitykset asioille ovat keskeisiä kuin myös se, että nämä merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelussa kysymysten tarkalla muodolla ja järjestyksellä ei ole kovin suurta merkitystä. (Hirsjärvi ym. 2008, 48). Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi ym. 2009, 75).

Tutkimusaineistona minulla oli litteroitua puhetta haastatteluista. Haastattelut litteroitiin sanasta sanaan tarkasti mahdollisimman pian haastatteluiden jälkeen. Litterointeihin merkittiin myös haastateltavien elekieltä, jos se oli sanoman ymmärtämisen kannalta välttämätöntä. Litteroiminen vei aikaa runsaasti enemmän kuin itse haastattelut, mutta oli välttämätön vaihe aineiston analysointia ajatellen. Litteroinnin jälkeen aineistoa lajiteltiin haastatteluiden teemojen mukaisesti. Eriteltiin teemoja, mitkä toistuivat haastatteluissa. Kyseisistä teemoista eriteltiin alateemoja. Tämän jälkeen aineistoja verrattiin ja yhdisteltiin yhtenäisten teemojen mukaisesti.

6.2 Haastateltavien valinta

Alun alkaen olin päättänyt, että tekisin haastattelut suomeksi, koska uskoin, että itse voin selittää aiheittani paremmin. Toisaalta tätä rajoitti myös se, että en voinut käyttää tulkkia, koska työelämätahtollani ei ollut sitä tarjota. Englannin kieltä pyrin välttelemään, koska ajattelin, että riski väärin ymmärrykseen olisi suurempi, koska kumpikin puhuisi kieltä, mikä ei ole heidän äidinkieltensä. Kielen vuoksi haastateltavieni valinnan vaatimukseksi muotoutui suomen kielen osaaminen, mikä puolestaan mahdollisesti edellyttää pidempää historia suomessa asumisessa. Tämä rajaaminen tuntui myös oikeutetulta, koska pidemmän ajan Suomessa asunut on kokenut jo kulttuurisokin ja osaa jo eritellä omaa identiteettiään. Näin he pystyisivät kuvaamaan laajemmin omaa kokemustaan ja pystyisivät erittelemään omia tarpeitaan. Haastateltavien hankkimisen hankaluuden vuoksi jouduin luopumaan osaksi tästä vaatimuksesta, mutta toisaalta vain vähäisen ajan Suomessa asunut voi kertoa akuuttia tietoa omista tuntemuksistaan. En myöskään rajannut haastateltavieni joukkoa koskemaan vain tiettyä ulkomaalaisryhmää, koska halusin nostaa mahdollisimman monipuolista kokemuksellista tietoa maahanmuuttajien kentältä. Kaikki

kuusi haastateltavaani asuvat Seinäjoella, joten opinnäytetyöstäni nousevia asioista voi luotettavasti lukea.

Maahanmuuttajakeskuksen kanssa kävin keskustelua haastateltavista ja he kertoivat, että heidän kauttaan en saisi haastateltavia. Maahanmuuttajakeskuksesta sain yhteystietoja, joihin voisin ottaa yhteyttä haastateltavien saamiseksi. Yhtenä yhteystietona oli Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttaja ry:n puheenjohtaja Nadja Huusko. Hänen kauttaan sain kolme haastateltavaa, jotka ovat yhdistyksen toiminnassa mukana.

Haastateltavien hankkiminen osoittautui haastavaksi, mutta yhteensattuman kautta sain vihjeen ottaa yhteyttä Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY-keskus) projektipäällikköön Giuliano Prisadaan. ELY-keskuksella on käynnissä projekti, jossa pyritään viemään maahanmuuttajatyön hyviä käytäntöjä sitä tarvitseville Etelä-Pohjanmaalla. Prisada otti puolestani yhteyttä Koulutuskeskus Seuduun sekä Etelä-Pohjanmaan opistoon. Nämä tahot olivat luvanneet, että heidän kauttaan saan haastateltavia. Kummallakin taholla oli tarjota hyvin heterogeeninen joukko haastateltavia, mutta kielitaidon vuoksi päädyin valitsemaan haastateltavani Etelä-Pohjanmaan opistolta. Kävin Ilmajoen yksikössä haastattelemassa kolmea heidän opiskelijaansa.

6.3 Haastattelujen toteutus

Haastattelu toteutettiin syksyllä 2010. Haastateltaviin ensiksi ottivat yhteyttä yhteyshenkilöni, jotka kysyivät haastateltavien kiinnostuksen sekä suostumisen opinnäytetyöhöni osallistumiseen. Nadja Huuskon kautta saamiini haastateltaviin otin yhteyttä itse puhelimitse. Esittelin heille opinnäytetyöni sekä sovimme haastattelu ajan sekä paikan. Paikaksi valitsimme yhdessä rauhallisen ympäristön, jossa kykenimme toteuttamaan haastattelun kahden kesken. Kaksi haastattelua toteutin Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosiaalialan yksikön tiloissa ja yhden haastattelun tein opinnäytetyöhöni osallistuvan työpaikalla. Etelä-Pohjanmaan opiston kautta saamani haastattelut tehtiin Ilmajoella opiston tiloissa. Kyseiset haastattelut oli

sovittu yhteyshenkilön kanssa ja haastateltavani odottivat minua opistolla. Haastattelut olivat yksilöhaastatteluja, jotta haastattelutilanne olisi ollut mahdollisimman luotettava. Toivoin tämän saavan haastateltavat nostamaan esille kaikenlaisia kokemuksia Suomessa asumisestaan. Haastattelut kestivät noin 20 minuutista reiluun tuntiin. Kaikki haastattelut nauhoitettiin nauhurilla haastateltavien suostumuksella.

Ennen haastattelua kerroin heille aina erikseen perustiedot itsestäni sekä opinnäytetyöstäni. Haastattelun alussa haastateltavat täyttivät kirjallisesti perustiedot itsestään: ikä, sukupuoli, perhesuhteet sekä maahanmuuttajastatus. Haastatteluissa käytettiin haastattelurunkoa (LIITE 1.), mikä rakentui teorian sekä tutkimuskysymysten valossa. Haastateltaville annettiin aina ennen haastattelua haastattelun runko, jotta he näkisivät mitä aiheita haastattelussa käsitellään. Itselläni oli aina mukana haastatteluissa tarkempi haastattelu runko, joka muistutti minua käsiteltävistä asioista. Haastattelussa kulttuurin käsitettä pyrittiin avaamaan arkisin käsittein kuten mm. tapojen, uskomusten sekä ihanteiden kautta. Tämä se vuoksi, että kulttuurin käsitteen usein ajatellaan tarkoittavan korkeakulttuuria (Siltakorpi 2010.), mitä en omassa opinnäytetyössäni pitänyt kovinkaan suurella merkityksellä. Haastattelut olivat muodoltaan keskustelun omaisia ja pääpainona oli antaa haastateltavien kertoa omin sanoin omista kokemuksistaan. Haastateltavan roolina oli ohjailta keskustelua rungon mukaisesti, mutta keskustelun annettiin edetä luonnollisesti eikä poikkeamia rungonmukaisuudesta karsastettu. Haastateltavien annettiin itse nostaa esille heille merkityksellisiä kokemuksia ja haastattelukysymyksissä pyrittiin johdattelemattomuuteen.

6.4 Tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti

Reliaabeliudella tarkoitetaan yleisesti sitä, että samaa henkilöä tutkittaessa saadaan kahdella tutkimuskerralla sama tulos. Tästä määritelmästä on kuitenkin luovuttava, jos oletetaan ihmiselle ominaista olevan ajassa tapahtuva muutos ja jos tutkittavat ominaisuudet ovat muuttuvia. (Hirsjärvi ym. 2008, 186.) Opinnäytetyössäni olen kuvannut ilmiötä tämän hetkisen tilanteen mukaan. Aiheeseeni ja tutkit-

tavaan ominaisuuteen liittyy olennaisesti muutos: muutos yhteiskunnassa, sen asenteissa sekä tutkittavissa ihmisissä. Tutkittavat ovat kuvanneet kokemiaan tunteita ja tilanteita ja kertoneet tunteistaan tämän hetken mukaan. Luotettavuus ilmenee tutkittavien kokemusten realiteetissa. Tutkittava kohde on kuvattu tutkittavien lähtökohdista käsin sekä huomioitu tuloksien paikallisuus. Tulokset eivät ole yleistettävissä toiseen ympäristöön, koska jokainen ympäristö on erilainen ja eri ympäristössä koettua asiaa voidaan kuvailla eri tavoin. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 186) mainitsevatkin yhden tavan ymmärtää realiaabiliutta. Sen mukaan eroja tutkimuskertojen välillä ei tarvitse pitää menetelmän heikkoutena vaan muuttuneiden tilanteiden seurauksena.

Validiteetti tarkoittaa tutkimuksen yleistettävyyttä sekä pätevyyttä. Validiteetti on arvio siitä, kuinka hyvin on pystytty tutkimaan sitä ilmiötä jota lähdettiin tutkimaan. Se tarkoittaa myös sitä, onko syntynyt tulkinta paikkansa pitävä ympäröivässä todellisuudessa. (Pyörälä 2002, [10.11.2010].) Omassa tutkimuksessani validiteetti on toteutunut. Tutkimukseni tarkoituksen ei ollut koko Suomea kattavaa yleistettävyyttä vaan tutkin aiheitani paikallisesti Seinäjoella. Haastattelujoukkoni oli suhteellisen pieni, mutta se oli heterogeeninen joukko Seinäjoen maahanmuuttajia. Tässä joukosta haastatteluvastaukset alkoivat osittain toistaa itseään, joten koen myös, että tulokset ovat yleistettävissä koskemaan koko maahanmuuttaja väestön kokemuksia Seinäjoella. Tutkimustulokset sekä teoria ovat yhteneväisiä, joten tutkimuksen yksi validiteetin kriteeri täyttyi (Pyörälä 2002, [10.11.2010]). Tutkimustulokset on tuotu esille rehellisesti ja objektiivisesti. Tutkimuksen validiteettia voidaan pitää korkeana, koska muissa tutkimuksissa on samansuuntaisia tuloksia.

6.5 Tutkimuksen eettisyys

Eettisen perustan tutkimukselle muodostavat ihmisoikeudet erityisesti ihmistutkimuksessa. Tutkimuksen eettisyydellä tarkoitetaan myös haastateltavan suojaa. Se tarkoittaa tutkimuksesta kertomista, osallistujien vapaaehtoista suostumista, osallistujien hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaamista, luottamuksellisuutta, nimettömyyttä sekä tutkijan vastuuta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131; Pyörälä 2002,

[10.11.2010].) Omassa tutkimuksessani haastateltavien kunnioittaminen tarkoittaa sitä, että haastateltaville kerrottiin avoimesti tutkimukseen liittyvistä seikoista. Haastateltavat saivat perustiedot tutkijasta. Haastateltavien kysymyksille tutkimuksesta annettiin mahdollisuus. Haastateltaville kerrottiin, että heidän henkilöllisyytensä ei tule esiin tutkimuksen missään vaiheessa vaan henkilöllisyys häivytetään tutkimusraporttia tehdessä. Sen vuoksi mm. haastateltavien Suomessa oleskeluajat on tuotu esiin yleisesti eikä eritellen. Jokainen haastateltava myös osallistui vapaa-ehtoisesti tutkimukseen.

Tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkija noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksen uskottavuus sekä eettiset ratkaisut ovat sidoksissa toisiinsa, joten sen vuoksi vertaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä omaan tutkimukseeni. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja kuten rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta, sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä, avoimuus sekä muiden tutkijoiden töiden ja saavutusten kunnioittaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.) Omassa tutkimuksessani hyvät tieteelliset käytännöt tarkoittavat tarkkaa ja huolellista suunnittelua tutkimuksen alkuvaiheessa. Tutkimusprosessia myös arvioitiin jatkuvasti ja muutoksia tehtiin, jos näin sen tarpeelliseksi. Tutkimustulokset esitetään rehellisesti omat näkemykset sivuun jättäen. Tulokset tulkittiin vain se, mitä haastateltavat itse sanoivat. Tutkimusmenetelmänä käytettiin yleisesti hyväksyttyä metodia: teemahaastattelua. Aineistoa analysoitiin kestäväällä tavalla. Muiden tutkijoiden töitä kunnioitettiin käyttämällä lähdeviittauksia tarkasti. Tekstistäni selviää, kenen työtä olen käyttänyt lähteenä.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Opinnäytetyöni tutkimusryhmään osallistui kuusi henkilöä. Heistä kaksi oli miehiä ja loput naisia. Ikähaarukka oli 18-vuotiaasta 45-vuotiaaseen. Haastateltavista neljä oli saapunut Suomeen avioliiton, muunlaisen ihmissuhteen tai perheen vuoksi. Yksi haastateltavista oli työperäinen maahanmuuttaja ja yksi puolestaan pakolainen. Haastateltavien kansallisuudet olivat kiinalainen, thaimaalainen, virolainen, karenilainen ja bolivialainen. Yksi haastateltavista oli asunut koko ikänsä Pakistanissa, mutta syntyjään hän on afganistanilainen. Kaikki asuvat tällä hetkellä Seinäjoella. Suomessa haastateltavat olivat asuneet noin vuodesta 16 vuoteen.

Viidellä haastateltavissa oli Suomeen muutettaessa ammatti, jossa he olivat työskennelleet kotimaassaan. Suomeen saapuessa he olivat kaikki joutuneet aloittamaan opiskelun, jotta voisivat sijoittua suomalaisille työmarkkinoille. Vain yksi haastateltavista kertoi perustaneensa yrityksen, mikä työllisti hänet itsensä omalle alalleen. Jokainen haastateltava oli tutkimushetkellä opiskelija. Kolme haastateltavista kertoi aikaisemmasta työharjoittelusta Suomessa.

7.1 Kotoutuminen

Tutkimushaastatteluista nousi kotoutuminen selväksi yhtenäiseksi teemaksi. Haastateltavat kertoivat omasta kotoutumisestaan runsain sanoin. Sen sisältä erottui alateemoja, joita esittelen seuraavaksi.

7.1.1 Suomeen saapuminen

Kaksi kolme haastateltavista totesi, että Suomeen tulo oli ollut hyvin mullistava tapahtuma elämässään. Kaikki he luokittelivat ympäristön erilaisuuden yhdeksi suurimmaksi elementiksi tässä järkytyksessä. Tällaisia ympäristön erilaisuuksia olivat: ihmisten määrä, lämpötila/ilmastot ja vuodenaika. Yksi haastateltavista totesi, että hän ei ollut niin järkyttynyt, koska oli käynyt Suomessa aikaisemmin. Hän koki aikaisemman kokemuksen mahdollistavaksi eikä täten saapuminen ollut niin tunteita herättävä kokemus. Toinen haastateltava koki samanlailla, mutta hän eritteli elämän muodostamisen olleen mullistava kokemus.

”... first three months the weather was too much difficult and when u go to school like it gets so dark in the morning that it’s not possible for you to wake up. But now I’m used to it because spending so much time you have to get used to it.”

”... suomi ei o mulle ihan taysi vierailu maa etta ma o aikaisemmin Kiinassa tyosa etta meilla o ne insinoorit ja projekti-ihmiset et joka on ihan suomalainen mutta ne tyoskentelee Kiinassa etta niiden kautta itse asiassa ma oon oppinut jo etta mita taala kaikkea jos sanotaan ihan suuri jarkutus, jarkuttava ehka vain se etta kun silloin ma tuln lokakuun viimeinen paiva ja sen jalkeen marraskuussa sato lunta ja etta aika pimee talvi oli ollut, vain se saa on ollut.”

Erilaisuutta kokemuksissa oli se, että yksi haastateltavista koki ensimmäiset kuukaudet helpoiksi, kun taas kolme muuta totesi ensimmäisten kuukausien olleen vaikeita. Näinä vaikeina kuukausina koti-ikävä oli ollut suurimmillaan. Yksi haastateltavista totesi puolestaan, että näiden ensimmäisten kuukausien jälkeen koti-ikävä muodostui todella suureksi.

”... joo tuota alussa kylla niin sanotaan ei ensin tama kolme kuukauta mutta nelja kuukauta ei ole mitaan semmosta isoa onkelmaa mutta sitte ku ajattelee nelja, kolme kuukauta jalkeen niin tuli semone et kaipaa Kiinan ruokaa ja omaa semmosta perhe, vanhemmat ja joo.”

Yksi haastateltava totesi, että Suomeen kotoutuminen ei ollut rankka kokemus, koska hän opiskeli. Hän kuvasi, että opiskelu oli se ensimmäinen asia elämässä ja elämä liikkui koulun ja opiskelun ympärillä. Hän kuvasi, että suomalaisuutta tuli

opittua ja nähtyä pikku hiljaa, joten minkäänlaista sokkia ei missään vaiheessa muodostunut.

7.1.2 Avun saaminen

Avun saamisen tärkeys korostui kotoutumisprosessissa. Opiskeluiden perässä Suomeen saapunut mainitsi, että opiskeluiden aikana tapasi muitakin samassa tilanteessa olevia, joten tukea oli ympärillä. Toisaalta hän mainitsi myös, että opettajat koulussa olivat tukena jatkuvasti, joten aina oli joku jolta kysyä ja jonka puoleen kääntyä. Yksi haastateltavista mainitsi samansuuntaisia asioita kertoessaan, että Suomessa on hyvä olla. Hän ja hänen perheensä on saanut tukea pakolaiskuraattorilta ja toiselta työntekijältä aina kun heillä on ollut ongelmia. Avut ovat olleet arkipäivän toiminnoissa. Yksi haastateltavista mainitsi, että on saanut tukea työvoimatoimistosta ja sen takia saanut asioitansa eteenpäin.

” Haastattelija: ootko sä ollut yhteydessä tänne Seija, Seija [pakolaiskuraattori]

Haastateltava: joo, tiedan.

Haastattelija: tiedät hänet, onko Seija kertonut mitään suomalaisuudesta tai Suomesta?

Haastateltava: ööö, han jos emme tieda, han auttaa meita.

Haastattelija: Millasissa asioissa hän auttaa teitä?

Haastateltava: esimerkiksi mina sairaana ja han vie laakariin. Ja en tieda, nyt sitte niin mika koulu nii han auttaa.”

Neljä haastateltavaa kertoi, että he ovat omasta mielestään joutuneet olemaan yksin asioidensa kanssa. He ovat joutuneet hankkimaan tietoa suomalaisuudesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta itse tai oman lähipiirinsä kautta. Yksi haastateltavista koki tämän hyvin epäoikeudenmukaiseksi verrattuna esimerkiksi pakolaisryhmiin. Hän koki, ettei saanut riittävää tiedotusta, ohjeistusta ja tukea.

” Haastattelija: And did you have some kind of planning with the social workers what to do like some kind of program?

Haastateltava: I mean I didn't have anything. Any opportunities to have a interview. There's one lady who took care of our social stuff but we never, I mean, I never had. Just met her twice at the beginning when we had any issues, other than that we didn't have any opportunities like the social dude do when the people is accepted as a refugee. They come with them, they take care of them like proper five, six months but nothing happened like that with me. Yeah, so I don't know. I got married before I came here, that might be the reason. They have different laws so..”

7.1.3 Työ ja suomen kieli

Jokainen haastateltava nosti suureksi puoleksi kotoutumisessa työn saamisen ja suomen kielen opiskelun. Jokainen haastateltavissa oli ollut jonkinlaisessa kontaktissa työelämään. Yksi oli työskennellyt omassa yrityksessään, kolme olivat olleet työharjoittelussa sekä kaksi haastateltavista oli opiskellut suurimman osan Suomessa olonsa aikana. Yhdelle haastateltavista oli tarjottu työharjoittelu mahdollisuutta, mutta hän oli kokenut sen loukkaavaksi hänen aikaisemman koulutuksensa puolesta. Yksi haastateltavista totesi, että jos hän oppii suomen kielen hän voi haaveilla työpaikasta. Suurena haasteena koettiin kaikkien puolesta suomen kieli. Se nähtiin avaimena työllistymiseen ja suomen yhteiskuntaan sopeutumisessa.

”... jos mä puhu hyvi suome kieli, ma mene ammattikoulu ja sitte paase tyoho.”

7.1.4 Kotoutuminen kokemuksena

Omaa kotoutumista kuvaillessa kolme haastateltavista kuvaili, että arkipäivän toimintojen tavallinen suorittaminen on ainoa vaihtoehto siihen. Yksi mainitsi, että se ei ole mitään tietoista toimintaa vaan se tapahtuu rytmien kautta. Toinen puolestaan kuvasi, että ei ole muuta vaihtoehtoa kuin sopeutua ja se on tällöin kaikista helpointa. Kolmas haastateltavista kuvasi oman elämänsä olevan nyt hyvää, mut-

ta aikaisemmin hänellä oli ollut kovia törmäyksiä oman ja suomalaisen kulttuurin välillä. Hän oli kyseenalaistanut suomalaista toimintaa, mutta hänelle oli kerrottu, että näin täällä tehdään.

”... ei se mitaan tietoista toimintaa oo että se vaan, elämä rupeaa rullaamaan ja ja ja siten se sitten menee.”

”I mean I didn’t have any other option to carry on. I mean it was really difficult like working. I was person used to work 10-12 hours in a day, having friends around you. Coming to a new atmosphere, you don’t have anyone except wife and going home and your relatives home and all. It was really difficult but when you don’t have any other option you manage. You have to carry on.”

”Haastattelija: oliko sinulla kulttuurisokkia?

Haastateltava: on tosi suuri ku mina muuta mutta nyt on helpommi ku ennemmin, uiuiui. Mutta vielä vähäki, ei voi tieda mita mina halua mutta sitte kaikki mene ja mina totu.”

7.2 Omakulttuurisuus

Toinen selvästi erottuva teema tutkimuksessani oli omakulttuurisuus. Omakulttuuriset erot nousivat vertauksena suomalaiseen kulttuuriin. Omakulttuurisen teeman sisältä nousi vielä yhteneväisiä alateemoja, joita esittelen seuraavaksi.

7.2.1 Juhlapyhät ja ruoka

Selvitettäessä oman kulttuurin merkityksiä, tulokset olivat vaihtelevia. Kolme haastateltavista kertoivat kaipaavansa joitain oman kulttuurinsa juhlapyhiä. Yksi kertoi lähtevänsä viettämään aina kotimaahansa yhtä merkittävintä juhlapyhäänsä. Yksi kertoi, että he viettävät Seinäjoella oman kulttuurinsa juhlaa saman maalaisten kanssa.

”Haastattelija: joo. No ootko mitää kaivannu..semmosia mitään juhlapyhiä mitä teil on?

Haastateltava: No tietysti ku tulee se.. uusi vuosi. Vaha sama kun teija joulu, etta se on kylla. Se helmikuussa, ei tammikuussa. Nii sillo kylla tietysti kaipaa perhe.”

Ruoka oli yksi ominaisuus, mikä tuli esille kahdessa haastattelussa. Omien tuttujen makujen kaipaaminen oli ollut haastavaa. Samalla myös ihmeteltiin Suomessa esiintyviä ruokia. Yhdessä haastattelussa kerrottiin, että oman maansa ruokatarvikkeita sai nykyään suurimmista kaupoista, joten hän kykeni valmistamaan oman maansa perinne ruokia. Ruokien kalleus kuitenkin oli rajoittava tekijä.

”Haastattelija: Do you miss your own food?

Haastateltava: I don't know, I cook it every day. I do miss it.”

”Haastattelija: Kaipaat sellasia tutuja makuja?

Haastateltava: joo, mutta nytte tulle. Nyt on helppoa. Mina saa mekei kaikki taalla Suomesta.. joo kylla. Citimarketista, mutta on kallista. Kallista mutta mina tykka tosi paljo, mutta on kallis.”

7.2.2 Arvot

Arvoja tiedusteltaessa suurimpana elementtinä esiin nousi perheen ja läheisten merkitys. Jokainen haastateltava kertoi ikävöivänsä kotimaahan jääneitä ihmisiä. Perheen merkitys elämässä oli jokaiselle haastateltavalle suuri. Se nousi heidän oman maansa kulttuurissa ja kolmessa haastattelussa mainittiinkin, että heille perhe oli arvoista tärkein ja se oli myös heidän mielestään yksi suurimmista eroista verrattuna Suomeen. Senioreiden huolehtimisen erilaisuus nousi esille kolmessa haastattelussa. Heidän kulttuurissaan senioreista huolehti perhe, kun taas täällä itsenäisyyttä arvostetaan ja seniorit sijoitetaan palvelukoteihin.

” Haastattelija: Ikävöitkö sinne.. koskaan?

Haastateltava: joo, ikävä kaveria, sukulaisia.. mun isä, veli, sisko asuu.. asuu vielä leirissä.. on ikävä sukulaisia..”

” ... ehkä ainoa, mikä mitä mitä mä oon huomannut että.. pidetaan enemmän huolta omasta suvusta. Että esimerkiksi hyvin monet vanhuksat asuvat pitkään kotona mutta ei kunnan turvin vaan oman lahipiirin turvin.. että on itsestään selvää että pidetään oman suvu vanhuksista huolta. Tai sellasta että ehkä se on enemmän et se on täällä itsestään selvää et mummo menee laitokseen.. ”

” So I miss my friends, my family but the most, most, most things I miss is like my family. All other cultural things comes top of my head but my parents and my brother. I do miss them.”

7.2.3 Kieli ja Tavat

Jokainen haastateltava kertoi puhuvansa äidinkieltään Suomessa. Sen merkitysrakenteita ei eritelty. Yhdessä haastattelussa kerrottiin heidän perheensä kielellisistä valinnoista ja korostettiin, että heillä saa puhua, mitä kieltä haluaa. Toisessa haastattelussa tuli esille, että koko ikänsä Suomessa asuneelle lapselle oli opetettu maahan muuttaneen äidin äidinkieli.

” ... meillä saa kotona puhua, mitä kieltä vain haluaa. kaikki ymmärtää et tota jos meilla on tommosta. Meilla on havaittu et esimerkiksi jos me ollaan aina puhuttu viroksi sitte se kieli vaihtuu itsestään selvyydellä viroksi ja jos me puhutaan asioista joista me ollaan aina puhuttu suomeksi ja sitte kieli vaihtuu itsestään selvyydellä suomeksi.. ”

Omia tapojaan haastateltavat ovat toteuttaneet vaihtelevasti. Yhdessä haastattelussa mainittiin, että Seinäjoki on niin pieni paikka, että täällä on mietittävä, miten kannattaa omia erilaisia tapoja tuoda esiin. Hän mainitsi, että Helsingissä omien tapojen toteuttaminen olisi helpompaa, koska se on isompi kaupunki. Toisessa haastattelussa kerrottiin, että he järjestävät muiden samaan kulttuuriryhmään kuuluvien kanssa illanistujaisia, jossa he puhuvat omaa kieltään ja tekevät kulttuurilleen ominaista ruokaa. Tämän merkitys haastateltavan elämässä oli suuri.

”.. nyt mina kaikki latinalaisia, brasilialainen, siella missä bennesolainen asuu taalla Seinäjoki ja sitte mika, just, ihan puhutaan. Kolombialainen siella asuu, tavata joka kuukausi ja aina joku tekee omaa ruoka. Esimerkki kun minun vuoro mina tekee omaa, brasilialainen, han tekee omaa ja se on vaha sama mutta erilainen ja sitte bennesolainen tee omaa ja tosi ihana, oma kieli ja kaikki.”

7.2.4 Etninen identiteetti

Arvioitaessa etnistä identiteettiä, kukaan ei kokenut olevansa täysin suomalainen. Yksi haastateltavista totesi kokevansa olevansa afgaani, mutta arvioi tulevaisuudessa kokevansa itsensä afgaani-suomalaiseksi. Yksi totesi olevansa puoliksi kiinalainen ja puoliksi suomalainen. Hän kertoi tämän tulevan esiin siinä, että hän alkaa käyttäytyä Kiinassa kiinalaisten tapojen mukaan ja Suomeen palattaessa hän alkaa käyttäytyä suomalaisten tapojen mukaan. Hän osasi eritellä myös, että Kiinassa kauan vieraillessa hän alkaa kaivata suomalaista ympäristöä. Yksi haastateltavista totesi, että hän ei voi sanoa kokevansa itsensä suomalaiseksi, koska hän ei ole asunut muuta kuin Seinäjoella. Hän erittelikin oman identiteettinsä ennen kaikkea seinäjokiseksi, koska hän on oppinut elämäänsä tämän paikan tapojen mukaan ja hän on oppinut tämän yhteisön normit. Hän kuitenkin toteaa olevansa aina virolainen, koska hänellä on sivistävä koulutus Virossa ja sen vuoksi, että hän on koko ikänsä asunut siellä.

” kyllä mä oon aina virolainen, koska tota koska tota siellä mä oon syntynyt ja kasvanut ja sellasen. kyllä mä oon täälläkin kouluja käynyt mutta sittenkin sellasen perussivistyksen mä on siellä saanut että tota ei, ei minusta ikinä tule ihan suomalaista ja eikä kukaan varmasti odota että minusta tulis suomalaista. Et et ehkä mä olen juuri ajatellut sitä että tuossa, siitä maahanmuuttaja käsitteestä väännetään, kuka ei saa maahanmuuttaja ja uusisuomalainen. Minusta ei, ei, ei musta tule ikinä suomalaista, uusisuomalaista. Tota, tota, maahanmuuttaja on sellanen yleiskäsite mutta tota ehkä meistä, ehkä musta on tullut seinäjokinen koska mä oon, koska emmä oo koko koko Suomen halaava hahmo vaan vaan tässä mä asun, tässä mä teen omia juttuja, että ehkä ehkä mä seinäjokinen oon, mutta ei suomalainen.”

7.2.5 Kulttuuriin sopeutuminen

Kulttuurisuutta pohdittaessa, kolmesti todettiin, että suomessa on toimittava suomalaisten tapojen mukaan. Yhdessä haastattelussa mainittiin, että jos on koulutettu ihminen pitäisi tajuta, että jokaisessa maassa on oma kulttuurinsa eikä sen pitäisi tulla yllätyksenä. Yksi haastateltava sanoi, että maahanmuuttajien ei pitäisi

olettaa, että heille tuodaan kaikki valmiina vaan heidän on myös itse oltava aktiivisia. Hän toteaa myös, että jokaisella ihmisellä pitäisi olla yhteiskunnalle annettavaa.

*” I mean every place, every culture we have our own culture, our own habits so why do something according our own habits in finnish people. The people might think what the *** hell this guy is doing so if you are little bit educated person, these things doesn't bother if you can understand what I mean. How the things are working around you. ... everything runs smooth like everybody takes care of their own culture. I didn't face anything and I like it. I mean again its culture so every country, every part of the world have their own culture.”*

Kaksi haastateltavaa totesi myös, että Suomeen sopeutuminen olisi helpompaa, jos olisi suomalaisia ystäviä. Suurimmalla osalla haastateltavista ystäväpiiri koostui lähinnä toisista ulkomaalaisista. Suomalaisia ystäviä pidettiin yhtenä elementtinä suomalaisesta yhteiskunnasta oppimisesta. Heidän kautta ajateltiin oppivan yhteiskunnan normeista. Sitä pidettiin myös helppona väylänä, jotta ei aina tarvitsisi etsiä yhteiskunnasta tietoa itse.

”... if you have finnish friends, they are gonna help you more with culture, about the language, how people are... Finnish friends habits would be finnish so it's gonna help you out more.”

7.3 Palvelujärjestelmä- asiakkaiden näkökulma

Tutkimukseni tavoitteena oli tutustua Seinäjoen palvelujärjestelmään maahanmuuttajille. Maahanmuuttajat nostivat palvelujärjestelmästä esille niin positiivisia kuin negatiivisia puolia. Seuraavaksi esittelen kaksi tutkimuksessa toistunutta teemaa.

7.3.1 Yhteiskunnasta tiedottaminen

Kahdessa haastattelussa tuli esille, että palvelujärjestelmässä pitäisi olla enem-

män ohjauksellisia elementtejä. Toinen oli kokenut, että hän ei saanut riittävästi ohjausta tullessaan Suomeen. Toinen puolestaan osasi eritellä, että tullessaan uuteen maahan, ei voi ympärillä olevasta yhteiskunnasta voi tietää läheskään kaikkia yksityiskohtia. Hän kertoi, että Suomesta annetaan perustiedot, mutta ei mennä yhtään pintaa syvemmälle. Hän kertoo, että maahan muuttaja ei voi tietää yhteiskunnan normeja, joiden pitäisi toimia. Puutteet lakien tuntemisessa olivat merkittävä huomio hänen kokemuksessaan. Hän myös toi esiin, että pitäisi olla yksi paikka, josta voisi hankkia tietoa ja josta osattaisiin vastata kysymyksiin tai ainakin osattaisiin ohjata oikeaan paikkaan selvittämään asiaa. Kyseinen haastateltava oli kokenut, että hän oli joutunut selviämään kaikesta yksin ja selvittämään kaiken mm. Internetistä tai kavereilta.

” Jos tuota sanotaan, maahanmuuttajille periaatteessa niinku mun oma kokemus myos että tuota pitas sanoo et on saanut tosi vahan tukee tai apua kaupungista tai sitten meilla on Seinajoen kaupungissa myos maahanmuuttajakeskus mutta sielta valtamatta saada mitaan apua. Niin niin, etta tai ehka ma en oo pyytanyt itse asiassa etta totunut hoitamaan asia iha itse koko aija. Olisi vaha parempi jos esimerkiksi tammosia paika, soita taha numeroo mika kysymys sulla on niin siella neuvota tai anataa niinku tarkempi tietoja ja heti niinku saa tarkempi vastaus ja jos sanotaan maahanmuuttaja niinku tukena mutta taala ei valtamatta ole niinku olemassa eli niinku se maahanmuuttajakeskus ja kaupunki. Kaupunki yleensa jarjestaa tammosia niinku kulttuuri juhlaa tai kulttuuritapaaminen maahanmuuttajille vain, tulkaa niinku keskustelemaan, juoda teeta ja tammosia jutuja. Mutta toki kun jotain tapahtuu, sitte ei saa mitaan apua.”

7.3.2 Oman kulttuurin toteuttaminen

Haastateltavista neljä koki, että mahdollisuus oman kulttuurinsa toteuttamiseen olisi tarpeellista. Tällaista mahdollisuutta tämä ryhmä ei ollut saanut. He eivät osanneet tarkasti eritellä millaista tämä voisi olla, mutta jokainen tunsi tarpeelliseksi kansainväliset illat. Haastateltavat olivat sen kannalla, että illat voisivat olla sellaisia, joissa olisi joko pelkästään oman maalaisiaan tai sitten heterogeeninen ryhmä kaiken maalaisia. Yhdessä haastattelussa mainittiin, että kyseinen tapahtuma toisi ymmärrystä omasta kulttuurista, muiden sekä suomalaisesta kulttuuris-

ta. Kyseinen haastateltava koki tärkeäksi suomalaisten osallistumisen kansainväli-
siin iltoihin.

”Its not only about the culture like we can have meeting with groups, with different. People can get together and they can tell, tell about their culture and their things. And in the end, we can share it each other. Small parties. These things helps us alot, there could be finnish culture and stuff. So it is really helpfull. .. it gives u more knowlidge, more knowlidge of your culture, about the finnish culture, about people who are living in Finland and their culture. So in different points you get more benefits to it.”

Yksi haastateltava ei kokenut tämänlaisia iltoja kovin tärkeäksi itselleen, mutta mainitsi niiden silti olevan hieno asia, jos joku viitsii sellaiseen osallistua. Hän ei kokenut tärkeäksi, että voisi tavata oman maansa kansalaisia Seinäjoella ja vaihtaa heidän kanssaan kulttuuriperintöä. Hän sanoi, että hän voi pitää yhteyttä omaan maahansa nykyään monin keinoin, jos hän haluaa. Hän nosti ihmisten välisen kemian tärkeämmäksi elementiksi ryhmätoiminnassa kuin pelkästään kansalaisuuden. Hän mainitsi, että pelkkä yhteinen äidinkieli ei riitä ystävyyden syntymiseen. Yksi haastateltavista oli käynyt tämän kaltaisessa ryhmä tapaamisessa Helsingissä. Hänelle tämä tapahtuma oli ollut hyvin merkittävä hänen elämässään. Hän oli nauttinut kaikesta omasta kulttuuristaan ympärillään sekä hänelle oli ollut antoisaa nähdä oman maansa kansalaisia.

”... Kylla nyt on taala. Tana vuonna just alkoi sielta Helsingista. Me tavattiin kaikki bolivialainen ja siella kerra juhla ja kaikki huutaa, ja tulee kutsu, kaksi, koska se oli juhla minu kotimaassa, tosi iso juhla. Täällä ei ole, siella mika se on etta juhla ja tullee kesa ja siina rakkautta. Toooosi hieno, sama paiva tama kaiki. Siella oli juhla tehnty siella Helsingissa... no ihanaa, kun mina olin siella ensimmäinen. Musiikkaa ja joku laulaa. Tosi hienoo. Tosi ihanaa, kaikki halaa. Kylla meita on tosi vahan, tosi iloinen kun nahda kaikki.”

7.4 Palvelujärjestelmä- asiantuntijoiden näkökulma

Palvelujärjestelmä selvitin Seinäjoen kotouttamisohjelman pohjalta. Hain siihen myös selvennystä sähköpostihaastattelun avulla (LIITE 2.). Haastattelin sähköpos-

titse kolmannen sektorin toimijoita. Sain kolmelta taholta vastauksen. Muuta näkökulmaa palvelujärjestelmään olen saanut tapaamiltani asiantuntijoilta opinnäytetyöni kuluessa. Nämä asiantuntijat työskentelevät Seinäjoella maahanmuuttajasektorilla.

Prisada (2010) on sitä mieltä, että palvelujärjestelmä on liian sektoriorientoitunut. Hän esitti, että maahanmuuttajille ei pitäisi tehdä suoraan omia palveluita vaan ne pitäisi tehdä ennen kaikkea saataville. Palvelut pitäisi olla helposti tavoitettavista ja josta saisi tarpeelliset tiedot helposti. Tähän tarkoitukseen on Kampustalossa toimiva Maahanmuuttajakeskus. Samaa näkökulmaa toi esille myös pakolaiskuraattori Järvenpää (2010). Maahanmuuttajakeskukseen pitäisi keskittää suurin osa palveluista. Toisaalta myös maahanmuuttajille kohdennetut palvelut pitäisi olla helposti tavoitettavissa ja lähellä toisiaan. Omakulttuurista toimintaa ei Seinäjoella ole ollut. Sille voisi olla tarvetta, mutta erityisesti pakolaisryhmien kohdalla sellainen ei ole heti alkuun tarpeellista, koska päällimmäisenä on arkirytmien ja –toimintojen opetteleminen. (Järvenpää 2010.)

Toiveita kansainvälisistä illoista on esitetty seurakunnille. Näihin tapaamisiin on toivottu suomalaisia osallistujia. Pyyntöjä ystävötoiminnasta on esitetty. (Järvinen 2010; Salo 2010.) SPR:n mukaan kunnan ja maahanmuuttajien välillä on tiedon kulkemisessa katkos. Hänen mukaansa heidän välillään pitäisi lisätä tiedottamista sekä vuorovaikutusta. (El Massri 2010.)

Valtakunnallisesti Suomessa toimii eri kansallisuuksien yhdistyksiä. Ainoastaan yksi haastatelluista oli osallistunut tällaisen yhdistyksen tapahtumaan. Näiden tarjoamat tapahtumat kuitenkin järjestetään suurimmissa kaupungeissa, joten Seinäjoelta näihin tapahtumiin osallistuminen voi osoittautua matkan vuoksi haastavaksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta sekä selvittää omakulttuurisuuden merkitystä. Monikulttuurisuuden kulttuuripoliittiseen huomiotta jättämiseen löytyy useita syitä. Aikaisemmin historian olosuhteet huomioon ottaen vierastyöläisiä pidettiin ainoastaan väliaikaisina jäseninä, joten heidän läsnäoloon ei koettu merkittäväksi poliittiseksi haasteeksi tai mahdollisuudeksi. Oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen maahanmuuttajia kannustettiin lähinnä siksi, että se ylläpitäisi heidän mahdollisuuksiaan sopeutua uudelleen alkuperäiseen kotimaahansa. Tämän toiminnan ei kuitenkaan katsottu kuuluvan koko yhteiskunnan yhteiseen julkisuuteen tai kulttuuritoimintaan. Näiden pysyvästi maahan jäävien ajateltiin assimiloituvan eli sulautuvan vallitsevaan yhteiskuntaan ja sen kulttuuriin. (Saukkonen 2010, 39.)

Nykyään tiedostetaan jokaisen oikeus omaan kulttuuriin sekä omaan kieleen. Nämä ominaisuudet ovat huomioitu niin yhteiskunnan tasolla: perustuslaissa, ulkomaalaislaissa sekä hallituksen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa kuin paikallisella tasolla: Seinäjoen kotouttamisohjelmassa ja Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelmassa. (L 30.4.2004/ 304; L 11.6.1999/731; Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006; Seinäjoen kotouttamisohjelma 2008; Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma 2009; Kulttuuripoliitikka [Viitattu 19.10.2010].)

8.1 Ohjaus, neuvonta ja tiedottaminen kotoutumisen tärkeitä osa-alueita

Teoreettisessa viitekehyksessäni käsittelin kotoutumisesta. Kotoutuminen määritellään laissa (L 9.4.1999/493.) sekä sitä kutsutaan integraatioksi. Laki (L 9.4.1999/493.) määritteli kotoutumisen työllistymisen ja kielen oppimisen oman

kulttuuria säilyttäen. Opinnäytetyöni maahanmuuttajien kokemukset kotoutumisesta olivat samanlaiset: elämässä pääsee eteenpäin, kun oppii suomen kielen ja saa työtä. Vastuu kotouttamisessa on kunnalla ja kunnan on järjestettävä kotouttamista edistäviä toimenpiteitä. Ensimmäisenä tällaisena toimintana mainitaan ohjaus ja neuvonta, mutta kukaan haastateltavistani ei kokenut saaneensa tarpeeksi ohjausta ja neuvontaa. He kokivat jääneensä yksin. Myöskin yhteiskunnasta tiedottaminen ja siihen perehdyttäminen koettiin hyvin vähäiseksi. Haastateltavieni kokemuksia voisi kuvailla jopa niin, että he ovat kokeneet jääneensä ulkopuoliseksi yhteiskunnasta, koska heillä ei ole perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Laissa (L 9.4.1999/493.) sanotaan myös, että olisi luotava puitteet, jossa maahanmuuttajat voisivat itse omatoimisesti hakea tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Opinnäytetyössäni nousi esille, että omatoiminen tiedonhankinta palveluista, normeista ja palvelujärjestelmästä on työlästä sekä hankalaa. Tähän vaikutti myös suomen kielen osaamattomuus. Haastatteluissani mainittiin, että tietoa hankkiessa voi joutua ottamaan yhteyttä useaan tahoon ennen kuin saa itse asiansa selville. Toisaalta Seinäjoen palvelujärjestelmään tutustuessani huomasin tämän itse: tietoa ja tahoja joutui etsimään hyvin omatoimisesti eikä välttämättä palveluntarjoajat olleet tietoisia toistensa toiminnasta.

Uuteen maahan muuttaminen tarkoittaa uudenlaisen elämän oppimista. Maassa on mahdollisesti aivan toisenlaiset normit ja lainsäädäntö, joiden mukaan yhteiskunta toimii. Tällaisten tietojen selvittäminen vaatii aikaa sekä paljon työtä. On myös paljon sellaista tietoa, jota ei saa mistään selville selkeästi edes suomen kielellä, joten miten voi oma-aloitteisuutta sekä omatoimista selvittämistä edellyttää asiakkaalta, joka välttämättä ei ymmärrä suomea. Lain (L 9.4.1999/493.) mukaan kotoutumien edellyttää tietoa ympäröivästä yhteiskunnasta. Opinnäytetyössäni tuli esille, että yhteiskunnan toiminnasta pitäisi saada lisää tietoa. Voin tämän perusteella huomauttaa, että maahan muuttaneiden integroiminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja vaatii suurempaa panostusta tiedottamisen, ohjauksen sekä yhteiskunnan perustietojen saannin saralle Seinäjoella.

Seinäjoen kotouttamisohjelmassa (2008,11) mainitaan, että sosiaalityön tavoitteena on maahanmuuttajien perehdyttäminen niin, että he ymmärtävät suomalaista

elämäntapaa sekä kulttuuria, samalla vahvistaen heidän omaa kulttuuriaan. Sosiaalityön yksi tavoite on myös Seinäjoen kotouttamisohjelman mukaan ehkäistä sopeutumisprosessissa syntyviä vaikeuksia. Opinnäytetyössäni näitä vaikeuksia esiintyi, joten Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelman tavoitteisiin ei täydellisesti ole päästy. Ohjaus, neuvonta ja tiedottaminen voidaan liittää kotouttamisohjelman tavoitteisiin olennaisesti, mitkä osaltaan helpottaisivat sopeutumisprosessissa syntyviä vaikeuksia.

8.2 Kotoutumisen tukeminen

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma on määritellyt suosituksia, joiden mukaan maahanmuuttopolitiikkaa pitäisi toteuttaa. Näitä olivat mm. osallisuus lähiyhteisöissä, vähemmistöryhmien oman kansalaistoiminnan tukeminen, uskonnollisten yhdyskuntien tukeminen, monietnisen kansalaistoiminnan tukeminen sekä maahanmuuttajien tietoisuuden lisääminen ihmis- ja perusoikeuksissa. Opinnäytetyössäni näiden suositusten noudattaminen näkyi pienessä määrin. Seinäjoen seurakunnat (Helluntaiseurakunta ja Vapaakirkko) järjestävät uskonnollisia tapahtumia maahanmuuttajille, jolloin heillä on mahdollisuus harjoittaa omaa uskontoaan. Puolestaan kansalaistoiminnan tukeminen opinnäytetyössäni näkyi pieninä mainintoina kaupungin järjestämissä tapahtumissa maahanmuuttajille. Heidät otetaan huomioon, mutta tapahtumia järjestettäessä pitäisi pohtia niiden tarkoituksenmukaisuutta kuten opinnäytetyössäni tuli esille. Seinäjoella toimiva Etelä-Pohjanmaan maahanmuuttajat ry. toimii aktiivisesti Seinäjoella ja järjestää tarvittavaa kansalaistoimintaa maahanmuuttajille. Tämä yhdistys myös on tiedottava taho maahanmuuttajille, josta he saavat tietoa suomalaisuudesta siinä asuvilta maahanmuuttajilta.

Laki (L 9.4.1999/493.) määrittelee kotouttamisen vastuutahoksi kunnan. Kunnan on toteutettava lakia siinä määrin kuin kunnassa on tälle toiminnalle tarvetta. Koen tämän lain maininnan näkyvän Seinäjoella. Seinäjoen maahanmuuttaja määrät ovat olleet kautta-aikojen pienet, joten vaatimusta palveluille ei ole ollut. Uskon, että pakolaisryhmien vastaanottamisen jälkeen palveluiden kehittämistarve on

lisääntynyt. Maahanmuuttajille kuuluisi edellä mainitsemieni tahojen puolesta oikeus omaan kulttuuriinsa. Seinäjoella siihen mahdollisuudet ovat vähäiset, mutta suuremmissa kaupungeissa palveluiden voisi olettaa oleva laajemmat. Seinäjoen maahanmuuttajille voisi tarjota mahdollisuuden osallistua toisten kaupunkien kansalaistoimintaan, koska se voisi valtauttaa maahanmuuttajia harjoittamaan omaa kulttuuriaan. Toisaalta palveluiden on kehityttävä Seinäjoella sekä koko Etelä-Pohjanmaalla, kun tavoitteena on työperäisen maahanmuuton lisääminen (Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma. 2009.) Maahan jo muuttaneiden kokemuksia kotoutumisesta tulisi kuunnella ja kehittää palveluita vastaamaan todellisesti maahanmuuttajien tarpeita.

Kielikoulutukseen oli jokainen haastateltava osallistunut, jota laki määrää järjestettäväksi. Osa haastateltavista oli hakeutunut itse kansalaisopiston kielikurssille hetken Suomessa olon jälkeen. Suomen kielen opettelu määritellään laissa (L 9.4.1999/493.) sekä Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelmassa kotoutumisen tärkeimmäksi osa-alueeksi, mutta kielikoulutusta ei ollut tarjottu haastateltaville kovinkaan voimakkaasti. Haastateltavat kuvasivat itse hakeutuneen kielikoulutukseen. Tiedottamista ja ohjeistusta ei välttämättä toteuteta siinä suhteessa, mitä kotoutuminen lain määritelmä vaatisi. Laki (L 9.4.1999/493.) määrittelee myös kotouttamista edistäväksi toimenpiteeksi maahanmuuttajien oma-aloitteisuuden lisäämisen, mutta tällä hetkellä vaikuttaa siltä, että maahanmuuttajat kokevat jääneensä yksin tietyllä kotoutumisen osa-alueilla. Haastateltavani olisivat halunneet enemmän tukea ja ohjeistusta maahan muutettaessa.

8.3 Palvelujärjestelmä Seinäjoella

Teoriaosuudessani toin esille Saukkosen (2007, 29) huomion monikulttuurisesta yhteiskunnasta. Tällöin monikulttuurisen yhteiskunnan politiikan tehtävä oli kehittää yhteiskuntaa niin, että se voi toimia vaikka se ei ole etnisesti eikä kulttuurisesti yhtenäinen. Rätty (2002, 47) huomauttaa myös, että monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri edustajien pitäisi elää tasa-arvossa, jolloin siitä tulisi kaikkia yhteiskunnan jäseniä kunnioittava kokonaisuus. Poliittisena toimintana monikulttuurisuus

tarkoittaa Rädyn (2002, 47-48) mukaan sitä, että yhteiskunnan palveluita kehitetään vastaamaan monikulttuurisen asiakasryhmän tarpeita. Konkreettisimmillaan tähän annetaan oikeus, ehkä jopa velvollisuudeksi määriteltävä mahdollisuus, yhdenvertaisuuslaissa (L 9.4.1999/493). Tämä oikeus on positiivinen erikoiskohtelu, jolloin vähemmistöryhmää voidaan kohdella valtaväestöä paremmin todellisen tasa-arvon saavuttamiseksi. Toisaalta opinnäytetyössäni tuli esille, ettei palvelujärjestelmää pitäisi rakentaa totaalisen eriyttävästi. Haastateltavani toivat esille, että he haluavat integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan, joten palvelut pitäisi rakentaa erityisesti niin, että ne ovat helposti saatavilla muiden palveluiden joukossa, samalla kuitenkin huomioiden vähemmistöryhmien tasa-arvon toteutuminen.

Palvelujärjestelmää tarkasteltaessa Seinäjoen kotouttamisohjelman valossa selviää, että Seinäjoen kaupunki tarjoaa välttämättömät palvelut kuten terveystalvelut. Ja muut palvelut kuten sosiaalisen puolen palvelut hoidetaan 3. sektorin puolesta. Palveluverkosto on monihaarainen ja paikoin myös epäselvä. Itse tutkiessani palveluita huomasin, että palveluntarjoajat olivat paikoin tietämättömiä toistensa tarjoamista palveluista. Palveluiden selvittäminen voi hyvinkin jäädä maahanmuuttajan omille harteille. Uskon, että nykyisellään palvelut vastaavat sitä, mihin Seinäjoella on myös tarve. Seinäjoen maahanmuuttajien vähäinen määrä laittaa palveluiden kehittämislle rajansa. Välttämättä siis tarjonta ja kysyntä ei kohtaisi.

8.4 Omakulttuurisuus

Kuten olen teoria osuudessani tuonut esiin, Suomessa omakulttuurisuuden asema maahanmuuttajapalveluissa on tunnustettu mm. lakien sekä Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelman muodossa. Seinäjoella kuitenkin mahdollisuudet tähän ovat vähäiset. Palveluiden muodoissa sitä ei oman perehtyneisyyteni mukaan ole järjestetty vaan omakulttuurisuuden ylläpitäminen on jätetty maahanmuuttajien itsensä harteille. Toiveita tällaiselle toiminnalle olisi ja sen hyödyllisyys tunnustettiin haastateltavieni puolesta.

Opinnäytetyössäni ei tullut kovinkaan voimakkaasti esille se, miten maahanmuut-

tajat toteuttavat omaa kulttuuriaan. Selkeä toive oli omakulttuurisille palveluille, mutta sitä ei osattu erotella millaisia palveluita. Vertaistuki koettiin tärkeäksi. Opin­näytetyöni kuluessa minulle kävi selväksi, että omakulttuurisudella ei ole vielä kovin suurta jalansijaa Seinäjoella. Tämä varmasti johtuu osaksi vähäisestä maahanmuuttajien määrästä sekä lyhyestä maahanmuutto historiasta. Tulevaisuuden suunnitelmissa on Etelä-Pohjanmaalla keskittyä maahanmuuttajien palveluiden kehittämiseen, joten opinnäytetyöni pohjalta voisin todeta yhden kehittämiskoh­teen olevan omakulttuurisuustoiminnan kehittäminen.

8.5 Omakulttuurisuuden haasteita

Opinnäytetyössäni esiin tuli, että omaa kulttuuria pyritään ylläpitämään. Rajoitta­vana tekijänä on kuitenkin ympäröivä ympäristö. Seinäjoki koettiin pieneksi pai­kaksi ja sen vuoksi pelättiin muiden ihmisten reaktioita. Tätä voisi kutsua myös syrjinnäksi Kortteisen ja Makkosen (2000,8) mukaan. Karioidusti sanottuna ympäristö pakottaa vähemmistön edustajan luopumaan vähemmistöidentiteetistään, koska se ei ole vielä valmis vastaanottamaan tämän kaltaista vierautta. Hallituksen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa (2006,19) mainitaan, että on tehtävä myös valtaväestön parissa työtä rasismien sekä syrjinnän ehkäisemiseksi. Kotoutumisen osa-alueena on myös se, että valtaväestö vastaanottaa maahan muuttaneet. Jotta yhteiskunta voisi olla vastaanottavaisempi erilaisille kulttuureille, olisi näitä kulttuu­reja tehtävä tunnetummaksi valtaväestölle. Tämä tekisi omakulttuurisuuden lähemmäksi maahanmuuttajia.

Myöskään kotouttaminen ei ole yksi suuntainen prosessi. Suomalaisen monikult­tuurisuus politiikan tavoitteena on maahanmuuttajien integroiminen yhteiskuntaan. Saukkosen (2007, 208) mukaan integraatio ei ole yksi suuntainen prosessi vaan sen mukaan oletetaan myös valtakulttuurin oppivan maahan muuttaneiden kulttuu­rista. Näin oletetaan yhteiskunnan muuttuvan pienin askelin. Uskon, että kotout­tamisohjelmassa pitäisi ottaa enemmän kantaa valtaväestön sopeuttamiseen maahanmuuttajuuteen. Aikaisemmin mainitsin rasismin vastaisen työn tekevän omakulttuurisuutta lähemmäksi maahanmuuttajia. Mahdollisena toimenä tähän

voisi olla sisällyttää kotouttamisohjelmaan valtaväestön kanssa tehtävän työn, koska integraatio käsite kattaa sen myös kotoutumisen osa-alueeksi. Valtaväestön kanssa tehtävä myös mainitaan Suomen hallituksen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa.

8.6 Etninen identiteetti

Teoriaosuudessaani määrittelin kulttuuria sekä etnistä-identiteettiä. Martikainen, Sintonen ja Pitkänen (2006, 12) määrittelivät kulttuurin olevan abstrakti järjestelmä, jossa on sekä näkymättömiä että näkyviä piireiteitä. Etninen identiteetti koostuu puolestaan niistä merkityksistä, joita yksilö tai ryhmä tekee suhteessa muihin. Tähän liittyy myös kulttuuri saumattomasti. (Hautaniemi 2001, 22; Huttunen 2005, 117-118.) Opinnäytetyöni haastateltavat toivat tätä esiin selvästi. Kaikki kykenivät erottelemaan oman etnisen identiteettinsä olemuksen sekä toiset jopa arvioimaan millainen se on tulevaisuudessa. Omien kulttuuristen ominaisuuksien, erityisesti näkymättömien piirteiden erotteleminen on voinut olla vaikeaa niiden arkipäiväisyyden vuoksi. Hautaniemi (2001, 23) mainitsee, että etninen identiteetti on vain yksi ihmisen identiteeteistä. Identiteetti on myös jatkuvasti muuttuva prosessi, mikä pitää sisällään monta tapaa olla suhteessa muihin ja itseen. Haastateltavani kokivat identiteettinsä juurikin näin. He kokivat, että heidän identiteettinsä tulee muuttumaan pidemmän Suomessa olon jälkeen. Toisaalta myös pelkästään kokemus oman etnisen identiteetin säilymisestä kuvaa halua kulttuurillisten piirteiden säilyttämiseen.

POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumisesta sekä lähestyä aihetta omakulttuurisuuden toteuttamisen näkökulmasta. Opinnäytetyön suurimpina haasteina olivat laajan kulttuuri-käsitteen määrittelyminen sekä sen merkityksen selvittäminen haastateltavilta. Toisaalta oman haasteensa toi haastateltavien löytäminen sekä kielellinen kommunikointi, koska opinnäytetyön pääkäsitteet olivat haastateltaville vaikeasti ymmärrettäviä. Koen kuitenkin saavuttaneeni opinnäytetyölleni asettamani tavoitteet.

Tämä haastaa sosiaalipalveluiden yhdenvertaisuus periaatteen, jolloin jokaisella pitäisi olla oikeus samanlaisiin palveluihin asuinpaikasta riippumatta. On itsestään selvää, että Helsingissä maahanmuuttajien palvelut ovat laajemmat kuin esimerkiksi täällä Seinäjoella.

Opinnäytetyöni aiheeseeni perehtyessäni huomasin aiheeni olevan laajempi kuin se päältä päin katsottuna vaikuttaisi. Minulle selkeytyi hyvin pian, että näkemykseni oman kulttuurin säilyttämisestä uuden kulttuurin rinnalla ei ole helppo saavutettava eikä toisaalta mahdollinenkaan. Kulttuuri on muovaantuva ominaisuus, mikä tarkoittaa sitä, että jokainen kulttuuri saa uusia piirteitä aikojen kuluessa. Toisaalta ymmärsin, että liian ehdoton oman kulttuurin vaaliminen voi johtaa yhteiskunnasta eristäytymiseen, josta on jo historian aikana saatu negatiivisia kokemuksia. Olen kuitenkin opinnäytetyöni edetessä ollut näkökulman kannalla, jossa jokaisen kulttuurin on kunnioitettava ja kulttuurin toteuttamiseen on oltava mahdollisuus. Onhan tämä määritelty aivan perustuslaissa asti.

Oletukseni vahvistuivat opinnäytetyöni etenemisen myötä: Seinäjoella omakulttuurisuuden ei ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota ja kulttuurin ylläpitäminen on jätetty maahan muuttajan itsensä huolehdittavaksi tai paremminkin valinnaksi, haluaako

itse käyttää siihen voimavarojaan. Tämä kysymys nivoutuu suurempaan aiheeseen yhteiskunnan vastuusta ihmisestä: mihin asti yhteiskunta voi ns. hoivata kansalaistaan. Oma kantani on, että yhteiskunnan on luotava mahdollisuudet jokaisen kansalaisen toteuttaa omaa etnisyyttään. Jokainen ihminen alkuperästään huolimatta on arvokas yhteiskunnalle. Monikulttuurisuus pitäisi nähdä mahdollisuutena. Toisaalta monikulttuurisuutta nähdään jollain osa-alueilla jo välttämättömyytenä. Tällainen osa-alue on esimerkiksi tulevan työttömyyden ratkaiseminen. Työperäistä maahanmuuttoa tullaan lisäämään, koska suomalainen työvoima ei enää riitä kaikille aloille. Yhteiskunnalla on mielestäni velvollisuus tehdä itsensä markkinakelpoiseksi tarjoamalla maahanmuuttajille parhaimmat mahdolliset palvelut, koska sillä itsellensä on hyötynäkökulma maahanmuuttoon.

Maahanmuutosta puhuttaessa ei voi unohtaa yhteiskunnan valtakulttuuria sekä siinä vaikuttavia ihmisiä, joita voidaan kutsua myös alkuperäisväestöksi. Maahanmuuttajien mahdollisuudet oman kulttuurin toteuttamiseen sekä oman etnisen identiteetin säilyttämiseen ovat yhteydessä ympärillä olevaan väestöön. Rasismin sekä syrjinnän esiintyminen yhteiskunnassa on esteenä edellisten osa-alueiden toteutumiselle. Vaaditaan työtä valtaväestön seassa, jotta he oppisivat tuntemaan erilaisia kulttuureja sekä arvostamaan erilaisuutta yhteiskunnassamme. Olisi murrettava stereotyyppisiä näkemyksiä ulkomaalaisista, jolloin pelko vieraudesta ei olisi välttämättä niin suurissa mittakaavoissa.

Opinnäytetyöni oli pieni katsaus aiheeseen, mutta selvästi esille tuli, että maahanmuuttajat tarvitsisivat enemmän ohjausta ja neuvontaa. Ohjauksen ja neuvonnan merkitystä ei mielestäni voi liioitella, kun on kysymys uuteen maahan tulleen henkilön elämästä. On tärkeä tietää, miten yhteiskunnassa toimitaan ja toisaalta tämä tieto pitäisi olla helposti saatavilla. Maahanmuuttajien kohdalla 'luukuttaminen' on mahdollisesti vielä enemmän vaarallisempaa kuin muiden kanssa, koska kielen vuoksi ei välttämättä ymmärretä mitä on tapahtumassa ja pienenkin asian hoitaminen voi tuntua rankemmalta. Toimivan kotouttamisjärjestelmän saavuttamiseksi on huolehdittava, että maahanmuuttajien tarpeisiin vastataan todellisesti eikä näennäisesti.

Pohtiessani nyt opinnäytetyöni kulkua, tekisin tiettyjä asioita toisin. Olisin eri keinoilla voinut saada tarkempaa tietoa aiheestani. Toisaalta yksin tuotettu työ näin laajasta aihekokonaisuudesta rajoittaa tutkimuksen laajuutta. Ryhmässä tuotettu opinnäytetyö olisi antanut laajemman katsauksen sekä toisaalta silloin olisi voitu huomioida useammat näkökulmat. Tuloksena opinnäytetyössäni oli omakulttuuristen palveluiden tarpeen esiintulo sekä aiemmin mainittu ohjauksen sekä neuvonnan lisääminen. Näiden tulosten pohjalta voisi jatkaa tutkimusta siihen suuntaan, minkälaisia nämä oma kulttuuriset palvelut voisivat olla sekä millainen merkitys omalla kulttuurilla on muodostettaessa elämää uudestaan vieraaseen paikkaan. Maahanmuuttajien oman äänen esiin saaminen on tärkeää, koska he kuitenkin ovat niitä, jotka ovat pääroolissa kotoutumisprosessissa. He osallistuvat taustansa vuoksi moniin määrällisiin tutkimuksiin vuosittain, mutta heidän todellinen kuunteleminen on ollut vähäistä.

Maahanmuuttajuus on jatkuvasti pinnalla oleva aihe. Etenkin nyt eduskuntavaalien alla uskon keskustelun kärjistyvän aiheen suhteen ja äänestäjät vaativat puolueiden näkökulmia maahanmuuttajuuteen liittyviin kysymyksiin. Maahanmuuttajuus on arka aihe vaikka tulevaisuuden näkökulmat maahanmuuton suhteet ovat positiiviset: maahanmuuttoa aiotaan lisätä. Suomea velvoittavat myös kansainväliset sopimukset mm. pakolaisasioissa kuten myös EU:n myötä rajamme ovat ns. auki maahanmuutolle. Mielestäni kysymyksenä ei ole enää se otammeko me maahanmuuttajia vaan se, että miten me voimme kotouttaa maahanmuuttajat tehokkaimmin yhteiskuntaamme. Miten me voimme muuttaa maahanmuuton haasteet mahdollisuudeksi. Miten me voimme integroida niin, että emme tee suomalaisia vaan arvostamme myös erilaisuutta. En usko, että näihin koskaan löytyy oikeita vastauksia, mutta ne voivat olla näkökulmana mietittäessä millainen yhteiskuntamme voisi olla esimerkiksi 30 vuoden päästä.

Sosionomin (AMK) näkökulmasta maahanmuuttajuus aiheena on ajankohtainen. Maahanmuuttajien lisääntyessä, lisääntyy myös sosionomin (AMK) ammattiosaamisen tarve. Maahanmuuttajien integroiminen yhteiskuntaan vaatii enemmän resursseja esimerkiksi palveluita. Sosionomin (AMK) ammattiosaaminen antaa valmiudet maahanmuuttajien valtauttamiseen niin omaan elämäänsä kuin yhteiskuntaankin.

Sosionomilla (AMK) on riittävästi osaamista yhteiskunnan toimintatavoista sekä palvelupalvelujärjestelmästä, että se voisi antaa maahanmuuttajien vaatimaa ohjausta, neuvontaa sekä tiedottamista. Toisaalta sosionomin (AMK) ammattietiikkaan kuuluu mm. yhteiskunnassa syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten huomioiminen. Maahanmuuttajuus sektorin voisi luokitella tällaiseksi: palveluita on kehitettävä niin, että ne ovat saatavilla sekä sen vuoksi, että jokaisella ihmisellä yhteiskunnassamme on yhdenvertainen oikeus samanveroiseen palveluihin.

LÄHTEET

- Alho, O. 1994. Kulttuuristen erityispiirteiden syntyminen. Teoksessa: Fintra. Ihminen ja kulttuuri: Suomalainen kansainvälistyvissä maailmassa. Helsinki: Fintra. 67-103.
- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat: matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Kustannusosakeyhtiön Otavan painolaitokset.
- Berntson, E. 1995. Poliittika tieteenä: johdatus valtio-opilliseen ajatteluun. Helsinki: Valtionhallinnon kehittämiskeskus & Painatuskeskus.
- Brislin, R.W. 1990. Applied Cross-Cultural Psychology. An Introduction. In Applied Cross-Cultural Psychology. USA: Sage.
- Eeli, L. 2010. Projektipäällikkö. Tullaan tutuksi-projekti: Kaks' Kättä tuki ry. Puhe-
linkeskustelu 15.9.2010.
- El Massri, A. Monikulttuurisuustoiminnan kehittäjä, Suomen Punainen Risti. 15.9.2010. Re: Tarvitsisin apuanne opinnäytetyössäni. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Hämäläinen. [Viitattu 12.10.2010].
- Etelä-Pohjanmaan kansainvälistymisen toimintaohjelma. 2009. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaanliitto. A:28. [WWW-dokumentti]. [Viitattu: 13.10.2010]. Saattavana: http://www.epliitto.fi/upload/files/kv_toimintaohjelma.pdf
- Hall, S. 1992. Kulttuurin ja politiikan murroksia. Tampere: Vastapaino.
- Hautanen, M. 2010. Toimitusjohtaja. Skaala. Esitelmä. Maahanmuuttoseminaari 5.10.2010. Seinäjoki.
- Hautaniemi, P. 2001. Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa: Forsander, A., Ekholm, E., Hautaniemi, P., Ali, A., Alitolppa-Niitamo, A., Kyntäjä, E. & Quoc Cuong, N. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus, 11-30.
- Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma. 2006. Työministeriö: Työhallinnon julkaisu.

- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Oy Yliopistokustannus, HYY yhtymä.
- Huttunen, L. 2005. Etnisyys: luokittelusysteemejä ja elettyä yhteisöllisyyttä. Teoksessa: Huttunen, L, Löytty, O & Rastas, A. Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 117-160.
- Huusko, N. 26.9.2010. Etelä-Pohjanmaan Maahanmuuttajat ry. Puheenjohtaja. Vs:Vs: Opinnäytetyöni. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Hämäläinen. [Viitattu: 12.10.2010].
- Ikäläinen, S, Martiskainen, T & Törrönen, M. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen: asiakkaana maahanmuuttaja perhe. Vantaa: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Inglis, C. 1996. Multiculturalism: New Policy Responses to Diversity. MOST: Policy Papers 4. UNESCO.
- Inkerin historiaa: Maa Suomenlahden kainalossa. [verkkosivu.] Inkerin kulttuuriseura ry. [28.9.2010]. Saatavana: <http://www.inkeri.com/historia.html>
- Jenkins, R. 1997. Rethinking Ethnicity. Arguments and Explorations. Stage: London.
- Junkkari, M. 19.3.2010. Stubb: Mamu-keskustelu on muuttunut vastenmieliseksi. [Verkkosivu]. Helsingin Sanomat. [7.4.2010]. Saatavana: <http://www.hs.fi/politiikka/artikkeli/Stubb+Mamu-keskustelu+on+muuttunut+vastenmieliseksi/1135254803142>
- Järvenpää, S. 2010. Pakolaiskuraattori. Seinäjoen kaupunki. Tapaaminen. 15.9.2010.
- Järvinen, R. 2004. Ammatillisen maahanmuuttotyön kulttuuri: Erilaisuus sosiaali- ja terveydenhuollon jäsenyksissä. Tampere: Tampere University Press.
- Järvinen, S. 15.9.2010. Helluntaiseurakunnan työntekijä. Re: Tarvitsisin apuanne opinnäytetyössäni. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Hämäläinen. [Viitattu 12.10.2010].
- Kaartinen, M. 2005. Neekerikammo: Kirjoituksia vieraan pelosta. Turku: Turun yliopisto.
- Kluckhohn, C. 1951. "The Study of Culture. Teoksessa: Lerner, D & Laswell H.D.

The policy Sciences. USA: Stanford University Press.

Koenis, S. 1997. Het verlangen naar gemeenschap: over moraal en politik in Nederland na de verzuiling. Amsterdam: Van Genneep.

Korkiasaari, J. 2003. Suomalaiset maailmalla: Katsaus Suomen siirtolaisuuteen kautta aikain. [WWW-dokumentti]. Turku: Siirtolaisuusinstituutti. [6.5.2010]. Saatavana: http://www.migrationinstitute.fi/articles/003_Korkiasaari.pdf

Kortteinen, J & Makkonen, T. 2000. Oikeutta rasismin ja syrjinnän uhreille: Etnisen syrjinnän ja rasismin vastainen kirja. Helsinki: Ihmisoikeusliitto ry.

Kulttuuripolitiikka. 19.10.2010. [verkkosivusto]. Opetus- ja Kulttuuriministeriö. [19.10.2010]. Saatavana: <http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/?lang=fi>

Kuutti, H. 2010. Toiminnanjohtaja. Kriisikeskus Mobile Seinäjoki. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Hämäläinen [viitattu 28.9.2010]

Kymlicka, W & Norman, W. 2000. (Toim.) Citizenship in Diverse Societies. Oxford: Oxford University Press.

Käsitteitä ja pakolaistilastoja maailmalta. 20.4.2009. [verkkosivusto]. Pakolaisneuvonta ry. [24.8.2010]. Saatavana: http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo

Laakkonen, R. 2009. Katsaus historiaan: Suomeen saapui pakolaisia jo 1920-luvulla. Monitori (3). Saatavana: <http://www.intermin.fi/intermin/periodic.nsf/vwarchivedlist1/2FA079711A2107ECC2257632002285C6>

L 30.4.2004/ 304. Ulkomaalaislaki

L 20.1.2004./21. Yhdenvertaisuuslaki

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki

L 9.4.1999/493. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta

Maahanmuuttajat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Ihmisoikeusliitto ry. [Viitattu 18.3.2010]. Saatavana: <http://www.ihmisoikeudet.net/etnisia-vahemmistoryhmia/maahanmuuttaja>

- Martikainen, T., Sintonen, T. & Pitkänen, P. Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa: Martikainen, T. Ylirajainen kulttuuri: Etnisyys Suomessa 2000-luvulla. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 9-42.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimusten perusteet. Jyväskylä: International Methelp Ky.
- Mattila, M. 2010. Tohtori. Siirtolaisinstituutti. Esitelmä. Maahanmuuttoseminaari 5.10.2010. Seinäjoki.
- Pakolaiset ja turvapaikanhakijat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 24.8.2010]. Saatavana: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476>
- Pakolaiskiintiö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 2.3.2010]. Saatavana: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476,2538>
- Peltola, A.2010. Maakuntajohtaja. Etelä- Pohjanmaanliitto. Esitelmä. Maahanmuuttoseminaari 5.10.2010. Seinäjoki.
- Pentikäinen, M. Suomalainen maasta- ja maahanmuutto. Teoksessa: Pentikäinen, J & Hiltunen, M. Suomen kulttuurivähemmistöt. Helsinki: Yliopistopaino, 195-202.
- Perheenjäsenet. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 31.5.2010]. Saatavana: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2472,2491>
- Perhesiteen perusteella Suomeen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 24.8.2010]. Saatavana: <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2472>
- Plym-Rissanen, L. Ei päiväystä. Kulttuurishokki. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.3.2010]. Saatavana: <http://www.uraverkko.net/kulttuuriguru/index.html>
- Prisada, J. 2010. Projektipäällikko. Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. Tapaaminen. 24.9.2010.
- Puuronen, V. 2003. Arkipäivän rasismi Suomessa. Teoksessa: Simola, R & Heikkinen, K. Monen kirjava rasismi. Saarijärvi: Joensuu University Press, 193-210.

- Pyörälä, E. 13.2.2002. Johdatus laadullisen tutkimuksen metodologiaan. [verkkodokumentti]. Helsingin yliopisto. [10.11.2010]. Saatavana: <http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali1.pdf>
- Raittila, P. 2004. Venäläiset ja virolaiset suomalaisten toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä. Tampere: Tampere university press.
- Rastas, A. 2005. Rasismi: oppeja, asenteita, toimintaa ja seurauksia. Teoksessa: Huttunen, L, Löytty, O & Rastas, A . Suomalainen vieraskirja: Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 69-116.
- Raunio, A. 1994. Vieraan kulttuurin kohtaaminen käytännössä. Teoksessa: Fintra. Ihminen ja kulttuuri: suomalainen kansainvälistyvässä maailmassa. Helsinki: Fintra, 105-141.
- Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Salo, T. 14.9.2010. Diakonissa, Evankelis-luterilainen seurakunta. Re: Tarvitsisin apuunne opinnäytetyössäni. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjo Hämäläinen. [Viitattu: 12.10.2010].
- Saukkonen, P. 2007. Poliitikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Saukkonen, P. 2010. Kotouttaminen ja kulttuuripoliitikka: Tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä. Helsinki: Cupore.
- Seinäjoen kaupungin kotouttamisohjelma. 2008. [WWW-dokumentti]. Seinäjoen kaupunki. [25.5.2010]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/.maahanmuuttajapalvelut.html/8849.pdf>
- Seurujärvi-Kari, I. 1997. Suomen saamelaiset. Teoksessa: Pentikäinen, J & Hiltunen, M. Suomen kulttuurivähemmistöt. Helsinki: Yliopistopaino, 133- 146.
- Siltakorpi, M. 13.9.2010. Lehtori. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Henkilökohtainen tiedonanto]. Viitattu: 12.10.2010.
- Sue,D.W. 1981. Counseling the Culturally Different. Theory and practise. USA: John Wiley & Sons.

Suomen tataarit: Keitä ovat Suomen tataarit? 2010. [verkkosivu]. Finlandiye Türkeri Birligi ry. [24.8.2010]. Saatavana: http://www.ftb.fi/suomen_tataarit/

Suomi lukuina 2009. Tilastokeskus. Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä. 2004. Suomen romanit, Finitiko romaseele. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö 2004:2.

Tanskanen, J. 4.9.2009. Inkerinsuomalaisten paluumuutto-oikeus halutaan poistaa. [verkkosivu]. Yle Uutiset. [28.9.2010]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2010/09/inkerinsuomalaisten_paluumuutto-oikeus_halutaan_poistaa_1956546.html

Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Valentine, C. 1988-1990. Uses and Abuses of the idea of Culture. In Ethnocultural Issues in Social Work Practise. USA: New York University Press.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun runko

1(2)

1. Taustatiedot

- sukupuoli, ikä, perhesuhteet, elämäntilanne

- maahanmuuttaja tausta (status)

2. Kotoutuminen

- Saapuminen

- Mitä tehtiin? Millainen oli prosessi? (Kokemuksellista tietoa kotoutumisprosessista.)

3. Kulttuuri

- Oman kulttuurin merkityksen selvittäminen

- Arvot, uskomukset, mikä on tärkeää?

- Suomalaisen ja oman kulttuurin vertailua

- Miten omaan kulttuuriin on reagoitu?

- Etninen identiteetti

- Kulttuurisokki

4. Elämä Suomessa

- Millaista elämä on Suomessa?

5. Lopuksi

- Mitä haluaa sanoa aiheeseen liittyen.

- Olisiko halunnut lisää palveluita?

Liite 2. Asiantuntija haastatteluiden vastauslomake**2/(1)**

Kysymykset:

1. Millaisia palveluita Te tarjoatte maahanmuuttajille? Kuvaile (mm. kuinka usein, mikä on toiminnan tavoite, mihin toimintanne perustuu jne.).

2. Ovatko nämä palvelut kehitetty erinomaan palvelemaan maahanmuuttajien tarpeita? Mikä tämä tarve on ollut?

3. Onko noussut tarvetta muille palveluille? Tulisiko johonkin tiettyyn tarpeeseen juuri tällä hetkellä reagoida Teidän mielestänne?

4. Onko teillä muuta toimintaa mikä edistää maahanmuuttajien kotoutumista?

Kiitos vastauksistasi!